SORUMLULUK
SERİSİ

MÜSLÜMANLARIN EMİRLERİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

والي الأمر منكم

EBU HANZALA

FURKAN

MÜSLÜMANLARIN EMİRLERİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

Ebu HANZALA

FURKAN

www.tevhiddersleri.com
www.tevhiddergisi.com
info@tevhiddergisi.com

Furkan Basım ve Yayınevi
Müslümanların Emirlerine Karşı Sorumlulukları
Ebu HANZALA

Teknik Hazırlık
Dizgi
H. İbrahim ABBAD
Düzeltmeler
İsmail MAHİROĞLU
Derleme
Kerem ÇAĞLAR

Baskı
Basım Yeri
Step Matbaacılık
Göztepe Mh. Bosna Cd. No:11
Bağcılar/İSTANBUL
Sertifika No: 12266

İletişim
E-posta
info@tevhiddergisi.com
Posta
P.K. 51 Güneşli Merkez PTT
Bağcılar/İSTANBUL

1. Baskı, 2014

ISBN: 978-605-63824-8-2

Genel Dağıtım

Bursa: İkra Kitapevi, 0 (532) 138 02 42
İlahiyat Fak. Karşısı Fethiye Mh. Kırlangıç Sk. No:17 Nilüfer/Bursa
Diyarbakır: Tevhid Kitapevi, 0 (541) 857 34 20
Kaynartepe Mh. Gürsel Cd. No:190/A Bağlar/Diyarbakır

İÇİNDEKİLER

بسم الله الرحمن الرحيم

ÖNSÖZ

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

Salât ve selam O'nun Nebisine, pak âline, ashabına ve etbâının üzerine olsun.

Elinizdeki bu eser, Abdulkadir bin Abdulaziz'in 'El-Umde Fi İ'dadi'l Udde' isimli eserinden derlenen 'Ehli Sünnet'in Menheci ve Cihadın Esasları' kitabının bir bölümüne yapılan şerhtir.

Bu kitap ise, **www.tevhiddersleri.com**'da yayınlanan ve Ebu Hanzala Hoca tarafından yapılan şerhin yazı formatına dökülüp, derlenilmiş halidir.

Kitap, Müslümanların unutmuş oldukları vazifelerden bir tanesi olan İslam'da Emirlik Müessesesinin yerinden ve Emir'e karşı bireylerin sorumluluklarından bahsetmektedir.

Bugün ümmetin en çok ihtiyaç duyduğu bu meselenin, yine ümmetin yarasına merhem olmasını Allah'tan isteyerek bu kıymetli kitap ile sizleri baş başa bırakıyoruz.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

İslam'da Emir'in Varlığının Zarureti ve Müslümanların Emirlerine Karşı Sorumlulukları

Emire itaat ve emire itaate duyulan ihtiyaç ya da zaruretin İslam'a göre bir değerlendirmesiyle konuya başlamak daha doğru ve faydalı olacaktır.

Bir Müslümanın; davet sahasında ise davetçi olarak, cihad meydanlarında ise mücahid olarak, bir yöneticiye ne kadar ihtiyacı vardır?

İslam bu meseleye ne kadar önem vermiş ve hangi açılardan değerlendirmiştir? Şöyle de sorabiliriz, İslam toplumunda bir emirin varlığı ya da yokluğu durumunda şeriatın gözettiği hangi maslahatlar tahakkuk eder, ne tür mefsedetler söz konusu olur? Bunlar, bir Müslümanın öncelikle bilmesi gereken hususlardandır.

Çünkü insan, ihtiyacı olan bir şeyi doğru olarak belirlerse ona yönelik hassasiyeti de aynı oranda olacaktır. Mesela, insan için hayati önemde olan beslenme (yemek yemek, su içmek) hususunda gösterilen hassasiyet, daha çok keyfe hitap eden çay ve meşrubat gibi şeylerde gösterilmez. Zira hayatımızda çay veya meşrubatın olup olmaması hayati bir önem arzetmez.

Şer'i meselelerin hepsi yüce Allah'ın subhanehu ve teâlâ belirlemiş olduğu beş maslahattan birisinin kapsamına girer. Aynı zamanda bu beş tane maslahattan mefsedetleri de defeder.

İnsan, ihtiyacı olan şeyde, ona duyduğu ihtiyaç hissinin kuvvetine paralel bir duyarlılık gösterecektir. Varlığı ya da yokluğu halinde ne yapması gerektiğini bilecektir. Elinde olanı koruyabilmek için ne kadar dikkatli ve temkinli davranması gerektiği yönündeki şuurunu daha diri tutacaktır.

Bu konuyla ilgili olarak yüce Allah subhanehu ve teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti."[1]

İslam'da yönetim fıkhı ile ilgili kitaplar yazan bazı alimler -bunlardan biri de İmam Maverdi'dir-, zikrettiğimiz bu ayet-i kerimeyi 'Müslümanların başında, onları idare edecek bir yöneticinin bulunmasının zarureti' hususunda delil olarak takdim ederler.

Ayette yerin ve göğün yaratılışı zikredildikten sonra bu hususa vurgu yapılmaktadır:

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti."[2]

Bilindiği üzere yerde ve gökte bulunan varlıklar içerisinde insan dışındaki diğer varlıkların tamamı akıl sahibi olmayan varlıklardan müteşekkildir.

---

1. *21/Enbiya, 22*
2. *21/Enbiya, 22*

Bu varlıkların tabi olup boyun eğdikleri bir gücün yokluğunda veya bu gücün birden fazla olması durumunda mükemmel bir şekilde akıp giden düzen de ifsada uğrayacaktır. Akıl sahibi olmayan varlıklarda dahi durum böyleyken 'Ahsen-i Takvim' olarak yaratılan, akıl, zeka ve muhakeme yetenekleri olan insanların arasında bir düzenin ve bu düzende de bir otoritenin olmaması elbette ki düşünülemez.

Her insanın istekleri, planları, hayalleri ve emelleri vardır. Belirlenmiş düzen içerisinde tek yaratıcıya mutlak itaat olmadığında yer ve gök dahi fesada uğrayacakken, herkesin kendi başına bambaşka hayatlara yöneldiği bir topluluk içerisindeki insanların her biri kendi kendisinin yöneticisi olur. Bu durum fert, cemaat ve toplum hayatında herkesin kendi çıkarı ve arzuları istikametinde hareket etmesine neden olacaktır. İki kişi aynı anda, aynı yetkilerle ve başta kendi arzularını önceleyerek bir toplumu idare etmeye kalkarsa, ortaya büyük bir fesat ve anarşi çıkar.

Esasen İslam böyle bir şeyi asla kabul etmez. Böyle bir anarşinin ortaya çıkmasına da müsaade etmez. Bilakis İslam'ın bu konudaki tavrı çok açık ve nettir:

"Siz bir emire bey'at etmişken ikinci biri (insanlardan bey'at almak için) gelirse onun boynunu vurunuz."[1]

Bir yerde yönetim adına farklı ve çelişkili uygulamalar ve buyruklar çıkarsa o yerde düzen ve dirliğin olması mümkün değildir. Aynı şekilde sınırsız özgürlüklerin tanındığı toplumlardaki fertler gibi herkesin kafasına göre

---

1. *Müslim, İmam Ahmed*

takılıp kendi kendini 'efendi' gördüğü bir toplumda da düzen sağlanamaz.

Bunun konumuzla alakası şudur: İslam, her yönüyle mükemmel bir nizamdır. Gayesi de;

1. İnsanlara, dünya hayatında huzur ve güven ortamı sağlamak,

2. Böyle bir dünya hayatında, yegane otorite olan yüce Allah'a subhanehu ve teâlâ kulluk ile ahirette de ebedi mutluluğa ulaştırmaktır.

İslam, böylece insanın dünya hayatını belli bir çerçevede düzene sokar. Bu düzenin temel kaidelerini de yüce Allah subhanehu ve teâlâ insanlara bırakmamış, en ideal yolla açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir yönleriyle Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem örnekliğinde göstermiştir. O da insanların tek bir emir/yönetici etrafında birleşmeleridir. Aksi taktirde insanların hayatında düzenin olması hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Bu durumda daha önce belirttiğimiz gibi şeriatın gözettiği maslahatlar ve gayelerin hemen hemen hepsi heba olur.

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden olan ulu'lemre de itaat edin."[1]

Bu ayetin ışığında mühim bir hususa temas etmemiz gerekir. O da şudur: Müslüman bir kimsenin kendisini ve dinini koruyarak ilahî rıza ve hoşnutluğa ulaşabilmesi için Allah'a ve Rasul'üne itaat etmesi gerekmektedir. Ancak ayetteki ifadeye dikkat edilirse yüce Allah bunu yeterli görmemekte, Allah'a ve Rasul'üne itaatle beraber "...

1. *4/Nisa, 59*

ulu'lemre itaati" de emretmektedir. Öyleyse insanların ayrı ayrı bağımsız fertler olarak Kur'an ve Sünnet'e uygun bir hayat yaşamaya çalışmaları, tek başına kurtuluşları için yeterli olmayacaktır. Şayet böyle bir şey mümkün olsa Allah subhanehu ve teâlâ, içerisinde külfet barındıran "...ulu'lemre itaat" hususunu insanlara emretmezdi. Zira yüce Allah subhanehu ve teâlâ kulları için zorluk dilemez. Bu, O'nun rahmetinin bir gereğidir. Allah subhanehu ve teâlâ bu hususu Müslümanlar için emir sigasıyla şart koşmuş, "ulu'lemre itaat'i" de bu emrin/buyruğun üzerine atfetmiştir. Bu durumda insanların Kitap ve Sünnet'e olan ihtiyacı neyse, kendilerinden olan bir emir sahibine (ulu'lemr) olan ihtiyaçları da o olur. Çünkü emir sahipleri, insanların Kur'an ve Sünnet'i anlama çabasında karşılaşacakları zorlukları aşmada ve ortaya çıkacak ihtilaflarda çözüm mercileridirler. Kaldı ki aralarında ihtilaf yaşanmayan bir insan topluluğu da düşünülemez. Sahabe radıyallahu anhum, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber yaşadıkları halde zaman zaman ihtilafa düştükleri meseleler olmuştur. İnsan unsurunun bulunduğu her mekanda ve her dönemde ihtilafların ortaya çıkması hayatın doğasındandır. Anlayışlar ve kültür düzeyleri farklı olunca insanların da ihtilaf etmesi normaldir.

Bu ihtilaflar da iki kısımdır.

1. Kur'an ve Sünnet'e doğrudan müracaat edildiğinde çözülebilecek olan ihtilaflar. Bu tür ihtilaflarda yetkin ilim adamları dışında başka kimseye ihtiyaç olmaz.

2. İçtihada bağlı meseleler vardır. Bu meselelerde son söz söylenmediğinde esasen meşru olan ihtilaf, tarafları buğz, düşmanlık ve hatta kan dökmeye kadar sürükleyebilmektedir.

Tarihimizde maalesef bunun örnekleri çoktur. Mesela, fıkhî mezhepler arasındaki ihtilaflarda mezhep taassubundan dolayı zaman zaman kan dökülmüştür. Sonuç itibariyle ihtilafa konu olan şey fıkıhtır. İhtilaf edilen birçok meseledeki ihtilaf nedenleri de meşrudur. Buna rağmen insanlar birbirlerini bu yüzden küfür ile itham etmişlerdir.

Bunun sebebi o dönemlerde şeriatın maksadını tahakkuk ettirecek bir otoritenin, yani bir 'emir sahibi'nin' bulunmamasıydı. Dirayetli bir yönetici, güçlü bir iradeyle bu türden içtihadi meselelerde son sözü söylemiş olsa insanlar arasındaki ihtilafların önü kesilmiş olurdu. Bundan dolayı yüce Allah subhanehu ve teâlâ insanların dünya ve ahiret mutlulukları için sadece Kitap ve Sünnet'e uymayı şart koşmakla yetinmemiştir. Ayrıca '...ve sizden olan ulu'lemre itaat edin...' diye buyurmaktadır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

"Sizden üç kişi yolculuğa çıktığında, içlerinden birini emir seçsinler."[1]

Yolculuk, insanların hayatında çoğunlukla kendine özgü, keyfi olan ve günümüzdeki şartlar düşünüldüğünde basit ve kolay meselelerden bir tanesidir. En az üç kişilik bir topluluğun çıktığı bir yolculuk esnasında düşebilecekleri ihtilaf ve ihtilaf sonucunda birbirlerine verebilecekleri zarar ne olabilir. Velev ki olsa dahi çok sınırlı kalacaktır.

Buna rağmen şeriat üç kişi de olsa insanların kendi aralarında bir emiri tespit ve tayin etmeden kendi başlarına yolculuk yapmalarına izin vermez. İslam, üç kişinin dahi

1. *Ebu Davud*

başıboş yaşamasına müsamaha göstermiyor ve müsaade etmiyorsa insanların, hem de bir ömür boyunca yığınlar halinde başsız/emirsiz yaşamalarına asla izin vermez.

Burada şunu söyleyebiliriz. Bu, kıyasu'l evladır. Yani, kesin hüccettir. Mesela Kur'an-ı Kerim'de; "... Anne ve babana 'of' bile deme..."[1] buyrulmaktadır.

Anne ve babaya "of" demek dahi yasaklanmışsa onlara kötü söz söylemek ya da kötü muamelede bulunmak hayli hayli yasaklanmış olur. Buna 'Kıyasu'l Evla' denir.

Üç kişinin sınırlı bir süreyi dahi tek başlarına geçirmeleri yasaklanmış, emir tayin etmeleri emredilmişse bir yığın insanın hayatları boyunca başsız/emirsiz yaşamaları 'kıyasu'l evla' ile yasaklanmıştır.

Ayrıca İslam, bunun zıttı olan enaniyet ve sınırsız özgürlük barındıran anlayışları mahkum eder ve bu türden yaşam tarzlarını 'cahiliye hayatı' diye isimlendirir. Bu şekilde olan bir ölümü de 'cahiliye ölümü' diye nitelendirmektedir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim ki emirinden çirkin bir şey görürse sabretsin. Muhakkak ki kim itaatten bir karış ayrılıp da ölürse ancak cahiliye ölümü ile ölür."[2]

Başka bir hadiste:

"Her kim, emire itaatten bir karış kadar ayrılırsa, Kıyamet gününde Allah'a ameli hususunda, lehinde hiçbir hücceti ol-

1. *17/İsra, 23*
2. *Müslim*

mayarak kavuşacaktır. Her kim de boynundan beyat halkasını çıkarmış halde ölürse, cahiliye ölümü ile ölmüş gibi olur."[1]

Yani bir insanın ölümünün nitelendirebileceği en ağır ifadelerden bir tanesi de budur. Böyle bir tabirin kullanılmasının nedenine gelince: Cahiliye toplumu insanlarının en belirgin vasıflarından bir tanesi dağınık ve sergerde bir halde yaşıyor olmalarıdır. Hayat düsturları sınırsız, sorumsuz ve olabildiğince özgür olma temeline dayanır. Emir ve itaat hususlarını özel hayatlarına büyük bir baskı ve haksız bir müdahale olarak algılarlar.

İslam toplumunun en belirgin ve ayırıcı özelliği ise başı boş ve emirsiz/başsız bir yığın olarak yaşamamalarıdır. Her hâlükârda şer'i olarak meşru ve kendilerinden olan bir yöneticinin etrafında toplanmış, kenetlenmişlerdir.

Bundan dolayı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu hal üzere ölen bir kimsenin ölümünü 'cahiliye ölümü' olarak isimlendirmiştir. Buradaki kayıt, küfür üzere ölmek değildir. Nasıl ki 'şunlar nifak alametleridir' denildiğinde onları üzerinde barındıran her insan münafık olmuyorsa, cahiliye ölümü meselesi de böyledir.

Cahiliyenin birçok şubesi ve özellikleri vardır. Bir kimse bunlardan birini veya bir kısmını üzerinde barındırdığı zaman 'cahiliye hayatı yaşıyor' denilebilir. Ve bu hal üzere öldüğünde ise 'küfür üzere öldü' denilmez. Ebu Zerr radıyallahu anh, ashabtan birisini annesinden dolayı kınadığında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Ey Ebu Zerr! Onu annesinin renginden dolayı ayıpladın ha!

---

1. *Müslim*

Demek sende hâlâ cahiliye kalıntısı var!"[1]

Çünkü insanları neseplerinden ötürü yermek ya da küçümsemek cahiliye ehlinin özelliklerindendir. Oysa İslam, kişiyi değerlendirdiğinde nesep gözetmez. Zira İslam'da üstünlük takva iledir. Lakin bilmüşahade tanıklık ettiğimiz gibi cahiliye toplumlarında nesep bir üstünlük unsuru olarak revaçtadır. Bu toplumlarda üstünlük neseple beraber mal ve evlat iledir. İslam bunların tümünün geçerliliğini iptal etmiş ve ortadan kaldırmıştır.

İşte Ebu Zerr radıyallahu anh örneği... O, İslam'ın getirdiği bu ölçüye değil de cahiliyeden kalma bir yargıyla amel ettiğinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona bahsi geçen sözü söylemiş, ancak asla tekfir etmemiştir.

Bunu vurgulamamızın sebebi şudur: Bazı insanlar hadislerin fıkhını gereği gibi fehmedemedikleri için biat etmemiş olarak ölen herkesin kafir olarak öldüklerini iddia ederler. Tabi burada farklı bir amaç da şudur: Biat edilen emir mutlak surette kendilerinin emir olarak tespit ve tayin ettikleri zat olmalıdır! Bu emire biat etmeyerek dışarıda kalan Müslümanların hepsi küfürle itham edilmektedir. Bu durum, ilim eksikliğinden kaynaklanan ve sahiplerine büyük bir vebal yükleyen bir sapkınlıktır.

İslam, aynı şekilde cemaat namazına çok önem verir. Cemaatle kılınan namazın tek başına kılınan namazdan yirmi yedi kat daha faziletli olduğunu bildiren sahih hadisler mevcuttur. Cemaatle namaz kılmak en çok münafıklara zor gelir. Ebu Hureyre'den radıyallahu anh rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

1. *Buhari, Müslim*

"Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki odun toplamalarını emredeyim, böylece odun yığılsın sonra da namaz kılmalarını emredeyim, namaz için ezan okunsun sonra da bir kimseye emredeyim cemaate imam olsun, sonra geriye çekilip namaza gelmeyen adamlara giderek, üzerlerine evlerini yakayım, diye içimden geçirdim...."[1]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu tehdidi cemaat namazından geri kalanlar hakkında dile getiriyor. Zira o dönemde maddi ve manevi olarak birçok açıdan Müslümanın iyi veya kötü hali cemaat namazlarına katılıp katılmamasıyla bilinirdi. Bu kanaatin sebebi, şeriatın cemaat namazlarına verdiği önem ve değerdir.

Normal şartlarda kişi tek başına daha büyük bir huşu ve hudu ile namazını kılabilir. Riya riski daha azdır. Buna rağmen şeriat, farz namazlarının cemaatle kılınmasını emretmiştir.

Müslümanlar cemaat namazıyla, eritilmiş kurşun gibi çok güçlü bir cemaat şuuru ve terbiyesi ile beraber bunun gerçekleşmesinde en önemli etken olan emirin/ulu'lemrin zorunluluğu bilincini de perçinlemiş olurlar. Bu, cemaatle namazın sayısız hikmetlerinden sadece bir tanesidir.

İmamın önderliğinde çok sayıda insanın aynı anda, aynı yönde ve aynı hareketleri yapmasına ve Müslümanlara bunun öğretilmesi de ayrı bir güzellik ve hikmettir. Bu canlılık ve düzen, gün içerisinde beş kez olmak üzere ömür boyu devam etmektedir. İslam, Müslümanların bu terbiye üzere ve bu şuur içerisinde olmalarını istiyor. Çünkü bu, Allah'ın subhanehu ve teâlâ belirlemiş olduğu maslahatların

---

1. *Buhari, Müslim*

gözetilmesine vesile olur. Bunun olmaması da Allah'ın def edilmesini emrettiği mefsedetlerin Müslümanların arasında yayılıp yerleşmesi tehlikesini doğurur.

Sahabe bu meseleyi nasıl anladı?

Bu nasların hepsinden anlaşıldığı üzere sahabe radıyallahu anhum bu meseleyi çok iyi anlamış, özümsemiş ve amel etmişti.

Mesela, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, vefat etmeden önce hicretin onuncu yılında Ebu Bekir'i radıyallahu anh hac emiri olarak Mekke'ye gönderiyor. Daha sonra Tevbe suresi nazil oluyor. Bundan sonra, Ebu Bekir'in radıyallahu anh ardından insanlara Tevbe süresini tebliğ etmesi için Ali'yi radıyallahu anh gönderiyor. Ali, Ebu Bekir'in radıyallahu anhuma yanına vardığında Ebu Bekir kendisine şunu soruyor: "Emir olarak mı, memur olarak mı geldin?" Ali de radıyallahu anh, 'Ben Tevbe suresini insanlara tebliğ etmek göreviyle memur olarak geldim' " diye cevap veriyor.

Sahabe bir an dahi tereddüt ya da ikirciklenme[1] yaşamıyor. Çok kısa süreli karışıklıkların dahi neye mâl olabileceğinin bilincinde olarak ilk önce emir/memur ilişkisini neticelendiriyorlar.

Konuyla ilgili bir başka misale gelelim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ediyor. Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem naaşı henüz defnedilmemişken sahabe, bir emir tespit ve tayin etmek için yoğun bir gayret içerisinde bulunuyor. Bunu yapanlar da sahabenin önderleridir. Sahabenin bir kısmı cenazenin yıkanması ve kefenlemesiyle meşgulken, diğer sahabeler müzakere ve istişarelerden

1. *Duraksama, kararsızlık.*

sonra Ebu Bekir'i radıyallahu anh emir olarak tayin edip biat ediyorlar.

Bu olaya yufka yüreklilikle, duygusallık penceresinden bakıldığında aylarca yas tutulması gerekir belki. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat etmiş ve naaşı henüz defnedilmemiş, Abbas, Ali ve kızı Zeynep radıyallahu anhum cenaze işleriyle meşguller. Bu arada birileri de 'Emir kim olsun?' diye müzakere ve istişarelerde bulunuyorlar.

Bu olaya şeriat nazarıyla değil de sadece yas kültürü ve duygusallık açısından bakanlar tabii olarak şiileşiyorlar. Sahabenin bu yaptıklarını yanlış olarak görüyorlar. Yani 'Bu nasıl bir emirlik hevesidir ki Rasûlullah'ın naaşı ortada dururken liderlik tartışması yapılıyor?' diyorlar.

Meseleye şeriat nazarıyla bakanlar ise böyle düşünmezler. Çünkü, emirsizliğin sebep olup doğuracağı en küçük bir kargaşa kıvılcımı tüm İslam coğrafyasında önü alınamaz fitnelere yol açabilir.

Mesela, Ali radıyallahu anh döneminde çok kısa süreli iki halife kargaşası bütün İslam aleminde değişik fitnelerle büyük acıların yaşanmasına neden olmuştur. Ayrılıklar başgöstermiştir.

Sahabe bu meseleyi çok iyi anladığından ötürü Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem vefatından sonraki sürece duygusal değil, bizzat Rasûlullah'ın öğrettiği ilkeler gereği hareket etmişlerdir. Böylelikle henüz ilk anlarda muhtemel bir kargaşa önlenmiştir. Öyleyse bu hadise, duygusallıkla ele alınarak değerlendirmeler yapılıp sonuçlar çıkarılacak bir mesele değildir. Bu, tamamen şer'idir.

Sonuç olarak bunların hepsini yan yana koyduğumuzda, İslam toplumundaki emir/yönetici meselesine İslam'ın verdiği büyük önem daha iyi anlaşılır. Bu konu İslam nazarında hayati bir ehemmiyete haizdir. Her Müslümanın da bu meseleye hassasiyetle yaklaşması gerekir. 'İslamî bir yönetim olursa iyi olur ama olmazsa da ne yapalım!' tarzı yaklaşımlar asla kabul edilemez.

Modernistlerin 'İslam' düşüncesi

Batıda üretilen türlü türlü felsefi düşünceler, toplumumuza da sirayet etmiştir. Özellikle de son yüzyılda akılcılık akımı (Rasyonalizm) daha fazla ön planda tutulmaktadır. Sebebi şudur: Aklı kutsayan bu felsefi akımın İslam dünyasındaki ilk temsilcileri Mutezile fırkası mensuplarıdır. Bu felsefi cereyan, bir müddet sonra etkisini yitirdi. Daha sonraki dönemlerde ehli küfür, toprak işgalinden önce zihin işgali hareketlerine yoğunlaştı.

Bunun semeresini de çok geçmeden aldılar. Maddi refah ve teknolojik ilerlemelerle beraber Müslüman toplumlarda kafirlere karşı bir tür aşağılık kompleksi oluşmaya başladı. Bunda, İslam coğrafyasında iktidarları ele geçiren ve kafirlerle işbirliği yapan ceberrut yönetimlerin politikasının da çok büyük etkisi olmuştur.

Halbuki İslam her zaman yücedir. Hiçbir zaman hiçbir şey İslam'ın üzerine yücelemez. Çünkü İslam; itikadî, siyasi, iktisadi, eğitim, askeriye, hukuk, toplumsal yapı ve diğer sayılabilecek tüm alanlar itibariyle mükemmel bir sistemdir. Hiçbir şeye ve hiç kimseye ihtiyacı yoktur.

İslam toplumunda o dönemlerde beliren bazı zaafiyetler aşağılık komplekslerine neden oldu. Böyle bir durumda

zihinlerdeki netlik de kaybolmaya başladı. Batıdan veya batılılar gibi düşünenlerden pompalanmaya başlanan felsefi hezeyanlar karşısında hemen savunma pozisyonuna geçmek mecburiyetinde hissettiler kendilerini. Önce kafirlerin aklı esas alan ölçülerini öğrendiler. Sonra İslam'ın akıllarına yatan hususlarını ön plana çıkarmaya başladılar.

Süreç o kadar sinsice işletiliyordu ki sözde araştırma adına kafirlerin ortaya koydukları çalışmalar tarafsız ve gayet masum bilimsel araştırmalar olarak gösterildi. Akılcılık hastalığına yakalananlar bu sözde araştırmaları(!) esas olarak kıt akıllarınca İslam'da akla yatkın olmayan bazı şeyler olduğunu iddia etmeye başladılar.

Bunları ilk olarak 'tevil' şeklinde dile getirdiler. Sonra 'Bu hususları tam olarak bilmiyoruz!' diyerek insanların zihnine şüphe tohumları saçmaya başladılar. Daha sonra da 'Bunlar İslam'a başkaları tarafından sokuşturulmuştur' dediler. Ve nihayet açık muhkem nasları dahi dolaylı ve direkt olarak inkar etme noktasına geldiler. Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem verilen mucizeleri, kıyamet alametleri ile ilgili nasları, miras hukuku ve recm ile ilgili nasları, yüce Allah'ın apaçık yardımlarını... Kısacası müşriklerin ve müsteşriklerin (doğubilimcilerin) akli ölçülerine uymayan her ne varsa hepsini inkar ettiler.

Bu alandan Mutezile dahi bunlara selef olamaz. Hakikat şudur ki, Mutezile dahi bu modernist akıltapıcılarından daha mutedil idi.

Bunları inkar ettikten sonra her birisi 'Ben diyorum ki...', 'Bana göre...', 'Ben Allah'ın söylediğinden şunu anlıyorum...' demeye başladılar. Böyle kanaatler yaygınlaştığında ise

esasen zaruret olan emire/yöneticiye ihtiyaç meselesi de gündemden düşmüş oldu. Zira bu görüşte olan insanların ekseriyetinin her birisinin kendisine göre farklı bir din anlayışı ortaya çıkmış oldu.

Müslüman toplumda emire/yöneticiye itaat anlayışının çökertilmesi için aynı merkezlerden yönetilip, yönlendirildiği belli olan hak ve özgürlük talepleri bayraklaştırılarak her kesimden taraftarlar toplandı.

Bireysel hakların ön plana çıkarıldığı modern hayat ve modernist düşüncenin etkin olduğu toplumda bir ferdin, mevcut olsa dahi emire itaat edip dinlenmesi mümkün olmaz. Böyle bir şeyi önemsemezler.

Günümüzde Müslümanların ekseriyeti bu kişilerin yazdığı kitaplardan besleniyorlar. İtikadın, hakların, özgürlüğün en makbul olanının bireysel olduğu görüşünün ön planda tutulduğu bu kitapları okudukları için de bu tıynetteki insanların sayısı da artıyor maalesef.

Bunlar şer'an meşru ve zaruri olup kendisine itaat etmekle yükümlü oldukları emire asla ihtiyaç olmadığını söylerler. Şer'an sorumlu olan bir emire ihtiyaç olmadığına inanan bu kısım insanlar dünya ve ahiretlerini ilgilendiren her konuda kendi kararlarını kendilerinin verebileceğine inanıyorlar. Bu kanaatlerinin sebebi modernist düşüncenin faklı şekillerdeki yansımalarıdır.

Bu tür düşüncelerin tahrif ve tahribatının en aza düşürülmesi veya tamamen ortadan kaldırılması için İslam'ın emrettiği bu hususun yeniden ihya edilmesi gerekir.

Allah'ın ayetlerinde vurgulanan, Sünnette büyük önem atfedilen, sahabe uygulamalarında değerini bulan bu emirin, söz konusu hastalıklı insanlara ve bunların kitaplarında hikmet incileri arayan zavallı 'Müslümanlara' kapasitelerinin alabileceği bir şekilde açıkça izah edilmesi gerekir.

İslam'da ferdi-bencil İslam yoktur. Kişisel itikad, bireysel fıkıh diye bir şey yoktur. Her zaman cemaat vardır. Üç kişi de olsa, bir kişi de olsa hakka isabet eden, yalnız kendisini değil ümmeti düşünen, hak üzere birleşebilecek olanları düşünen muvahhidlerin Kur'an ve Sünnet'e dayalı bu anlayışlarının anlatılması gerekmektedir.

Başlarında, başı üzüm tanesi kadar dahi olsa haramı emretmedikçe itaat etmeleri gereken bir emirin olduğu hususunun bu tip insanlara tebliğ edilmesi lazımdır. Bu mesele velev ki bir kaç saatlik bir yolculukta da olsa zaruridir. Hem modernizmin kirli kanalıyla hem de başka birçok alandaki yoğun çalışmalarla İslam'ın bu emri bilinçli ve kasıtlı olarak hayattan silinmektedir.

Yakın geçmişe de kasti bir nazarla baktığımızda şunu görürüz. Dünya savaşları çıktığı dönemlerde insanlar şu gerçeğin farkına vardılar. Müslümanların en büyük problemi güçlü ve bağımsız bir Hilafet meselesiydi. Yani dünya küfrünün karşısında Müslümanların tüm imkansızlıklara ve çok zor şartlara rağmen direnebilmesinin en büyük destek unsurlarından birisi Hilafet'in çok güçlü olmasa da manevi önderliğiydi.

Osmanlı'nın son dönemlerde Islahat, Meşrutiyet, Tanzimat fermanları ve takip eden süreçte ortaya çıkan sonuçlarla Hilafet müessesesinin yapısı değiştirildi. Yetkile-

rinin bir kısmı ellerinden alınıp o zaman yeni oluşturulan meclise devredildi.

Bilahare bu duruma dahi tahammül gösterilmeyerek Hilafet makamı ilga edildi. Zaten ismen var olan Hilafet müessesesi kökten kaldırıldı. Bunun sebebi şuydu: Hilafet müessesesinin bu hal-i pür melali dahi dünya Müslümanları için büyük bir güç ve ümmet şuurunu diri tutan manevi bir makam olmasıydı.

O dönemde tüm müstekbirlerin paylaşım savaşından dolayı dünya birbirine girmiş, kafirler her tarafta İslam coğrafyasını istila ediyordu. Dönemin batıcıları bir şey söylüyor, Türkçüleri başka bir şey; Osmanlıcılar yeni kurtuluş reçeteleri hazırlıyor, İslam alimleriyle tasavvuf şeyhleri ayrı reçeteler takdim ediyorlardı. Birileri 'Batılılar gibi olalım kurtulalım' diyor, başkaları 'Cihad edelim', kimisi 'Bu başımıza gelen hep ilimsizliktendir' diyor, diğerleri başka önerilerde bulunuyor. Yani herkes farklı istikametler gösteriyor. Böyle bir ortamda halkın da kafası karmakarışık bir halde...

O dönemde bütün bu sözlerin üzerine son kararı verecek halife konuştuğunda herkes hem zahiren ve batınen veya sadece zahiren söyleneni dinliyor, itaat ediyor ve gereğini de yapıyordu. Hilafetin en belirgin özelliklerinden bir tanesi de budur.

Ümmetin en güçsüz olduğu bir sırada dahi İslam'ın müdafaası için Halife cihad ilan etse insanlar bütün imkanlarını seferber eder, canlarıyla ve mallarıyla bu emre itaat ederlerdi. Önceki cihad meydanlarında fizik kurallarını alt üst eden başarı ve zaferler elde edilmekteydi.

Zira ortada Tevhid davası gibi yüce bir gaye ve Hilafet makamının manevi güç ve moral kaynağı olması vardı.

Ehli küfür de bu müessesenin gücünü ve etkisini çok iyi bildikleri için hilafeti ortadan kaldırdılar. Sonraki dönemlerde hilafetin İslam toplumuna çok şeyler kaybettirdiğinin propagandasını yaptılar.

Mesela, modernist düşünceye sahip insanlarla konuşulduğunda Osmanlı'nın İslam alemine neler kaybettirdiklerini ve hilafet yönetiminin zararlarını anlatmaya çalışırlar.

Osmanlıyla İslam aleminin birçok şeyi kaybettiği hususu doğrudur. Fakat bu kayıp ve zararların kaynağının ya da sebebinin İslam olduğunu iddia etmek İslam'a yapılan büyük bir haksızlıktır, iftiradır. 19. yüzyılın ortalarına doğru başlayan ve her yeni gelen Sultan döneminde farklı şekillerde hız kazanan batılılaşma hareketleri hem devlet yapısında hem de toplum düzeninde derin olumsuz izler bıraktı. Yönetimde ve toplum yapısında da İslam'ın safiyeti korunamadı. Dolayısıyla Osmanlı'nın çöküşüyle neticelenen süreçte aziz İslam'ı müsebbib olarak görmek ancak müşriklerin, müsteşriklerin ve beyinlerini onların hizmetine sunan modernizm tutkunlarının sayıklaması olabilir. Osmanlı sarayında, bürokrasisinde, dönemin aydınları, siyasetçileri ve uleması arasında baş gösteren anlaşmazlıklarla iktidar mücadelesinin bu sonuçları doğurduğunu söylemek mümkündür. İslam ümmetinin o dönem yaşadığı yıkım ve hezimetin sebebi olarak Osmanlı hanedanlığının büyük bir payı olmakla beraber özellikle halifeliğin sorumlu olarak zikredilmesi insaf ölçülerine sığmaz.

Modernistler ise tüm bu olumsuz manzarayı İslam'daki hilafet sisteminin bir sonucu olarak göstermeye çalışırlar. Oysa İslam'ın yönetim sisteminin cari olduğu ve kamilen tatbik edildiği her dönemde Müslümanlar izzet ve galibiyet üzere yaşamışlardır. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem döneminde, Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın da radıyallahu anhum ilk döneminde bu izzet ve galibiyetin altın çağı yaşanmıştır.

Ne zamanki Nubuvvet temeli üzerindeki yönetim anlayışı değiştirildi, işte ondan sonra işler de bozuldu.

Kısmi bir karışıklıktan sonra Emeviler döneminde yine izzet ve galibiyet devrinin yaşandığını görüyoruz. Hemen hemen her alanda Müslümanların ilerlemeler kaydettiğini ve tarihte derin izler bırakan gelişimler yaşadıkları yeni bir altın çağı yaşamışlardır.

İslam'ın yönetim sistemi terk edilince kargaşa, yenilgi ve başıboşluk egemen olmuş, meşru ve dirayetli bir emirin etrafında birleşince de Müslümanlar yine izzet ve galibiyete ulaşmışlardır.

Şüphesiz ki Müslüman toplumdaki bu tür olumsuzlukların yaşanması için her dönemin küfür güçleri akıl sınırlarını zorlayan farklı yol ve yöntemlerle bozgunculuk senaryoları üretmekte ve uygulamaktadırlar.

Günümüzdeki küfür yönetimlerinin kurucu kadrolarınca hazırlatılan ve yazdırılan tarih, tabiri caizse tam bir çöplük gibidir. Herkes kendi rejiminin, resmi ideolojisine uygun bir tarih üretiyor, şekillendiriyor ve yalan üzere bina ediyor. Bu sebeple aslı astarı olmayan sözde tarih

kitaplarında anlatılanlara, söylenenlere hatta anlatanlara ve söyleyenlere çok dikkat etmek lazım.

Çünkü bu, İslam'dan kaynaklanan bir problem değildir. Yaşanan problemler Nebevi yönetim sisteminin terki veya bozulmasından ötürü ortaya çıkmıştır.

Bu konudan söz etmemizin nedeni herkesin de çok iyi bildiği üzere Müslümanları parçalanmışlıktan ve sonu gelmeyen derin ihtilaflardan kurtaracak olan şeyin yeniden meşru, yetkin ve dirayetli bir ulu'lemrin etrafında toplanıp (hakka tabi olduğu müddetçe) bir daha çözülmemek üzere kenetlenmek olduğunun zaruretini ifade etmektir.

Nebevi yönetim modelini esas alan hilafet idaresi altında kimse tenafür (kakafoni) dinlemek zorunda kalmayacak, her kafadan bir ses çıkmayacaktır. Meşru ve güçlü bir emirliğin olduğu yerde insanların hepsi isteyerek ya da istemeyerek de olsa itaat edecekler, tabi olacaklardır.

Bilindiği üzere yöneticinin hükmü aynı zamanda idaresi altındaki halka da şamildir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir topluma, bir kavme tebliğ için birebir herkese ayrı ayrı davette bulunmamıştır. Yöneticilere göre hüküm veriyor, davet yapıyordu.

Osmanlı devrinde yaşayan toplumlarda 'Biz Şeriat-ı Garra'nın hükmü altında yaşıyoruz ve başımızda da bir halife var' diyebiliyorlardı. Osmanlı'nın yıkılmasından sonra kurulan Cumhuriyet rejiminin yönetimi altındaki toplum, tarihte kayıtlı bazı istisnai kıyamlar haricinde kahir ekseriyetle (farklı nedenlerle de olsa) Cumhuriyet rejimine aidiyet hissiyle bağlandılar.

Halkın çoğunluğu kim olursa olsun her zaman mevcut yönetime göre kendisini konumlandırır. İslam düşmanları da bunu çok iyi bildikleri için, kendisini İslam'a nispet eden herkesin dinleyip itaat edecekleri şer'an meşru ve güçlü bir emirin/yöneticinin varlığını istemiyorlar. Bu müesseseyi insafsızca eleştirip kötülemeye çalışmaktadırlar. Tarihin bazı dönemlerinde yaşanmış kötü örnekleri sürekli olarak gündemleştirerek İslam'a mâl etmeye, en azından bu hususta zihinlerde istifam oluşturmaya azami gayret gösteriyorlar.

Sonuç olarak diyebiliriz ki emir meselesi, emire olan ihtiyaç/zorunluluk ve ümmet hayatındaki önemi sadece belli bir alana sıkıştırılamaz. Bu, esasen hayatımızın hemen hemen bütün alanlarını içine alan mühim bir meseledir. Cihad için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Ümmet şuurunun daima canlı tutulması için kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Şer'an meşru, güçlü ve dirayetli bir emirin olmaması durumunda tıpkı günümüz Müslümanlarının yaşadığı sıkıntılara benzer problemlerin de sonu gelmeyecektir.

Emirin Müslümanlar Üzerindeki Hakları

A. Emire İtaat Etmek

Emirin Müslümanlar üzerindeki haklarından ilki ve en önemlilerinden olanı itaattir. İtaat edilmesi gereken şeyin siyasi veya askeri alanda olması arasında herhangi bir fark yoktur. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de açık bir şekilde zikredilmektedir.

"Biz her Peygamberi -Allah'ın izniyle- ancak kendisine itaat edilsin diye gönderdik..."[1]

Bu ayet-i kerime hem Müslümanların kendi aralarındaki münasebetlerinin, hem kendileri dışındaki topluluklarla ilişkilerinin hem de içlerindeki münafıklara karşı takınılması gereken tavrın netleştiği bir süreçte nazil olmuştur. Ayetten de açıkça anlaşıldığı gibi, insanlara Allah subhanehu ve teâlâ tarafından bir elçi gönderildiyse kendilerine her hâlükârda itaat edilmesi gayesiyle gönderilmiştir. Yoksa gaye sadece 'iman ettim veya biz de Rasûl'e tabiyiz!' deyip sonra da

1. *4/Nisa, 64*

oturmak değildir. Bilakis Allah'ın izniyle, Allah'ın meşru kılıp emrettiği alanlarda Rasûl'e itaat edilmesidir.

Kendisine itaat edilmeyen bir emir/yönetici, hem fiili olarak hem de ıstılahi manada emir olarak isimlendirilmez. Ancak sözlük anlamı itibariyle 'emir' sıfatını üzerinde taşıyor olabilir. Esasen bu da genel bir kaidedir. Üzerinde 'emir' sıfatını taşıyan birisinde, emirde/yöneticide olması gereken güç ve yetki yoksa, kendisine itaat edilmiyor ise, Allah'ın emrettiklerinde yaptırım, nehiy ettiklerinde de engellemeye muktedir değilse ortada şer'an bir emirin varlığından söz edilemez. İlk bölümde maddeler halinde zikrettiğimiz hususların gerçekleşmesi tek bir maddeye bağlıdır. O da şudur: Emire, halifeye ve komutana itaat etmektir.

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasûl'e itaat edin ve sizden olan ulu'lemre de itaat edin..."[1]

"...Sizden olan ulu'lemre de itaat"teki kayıttan kasıt şudur: Yani kafir olan, Müslümanlardan olmayan ve aynı akideyi paylaşmadığımız hiçbir yöneticiye itaat yoktur. Hatta bu tür yöneticilere itaat etmek yeryüzündeki en büyük fitnedir. Bizden olan ulu'lemrin varlığında ise bu ayetin delaleti ile tüm dikkatler bu makama yönelecektir. Zira Allah'ın "Allah'a ve Rasûl'e itaat edin" buyruğu ve devamı tüm Müslümanların itaat kastıyla meşru ve bizden olan emire yönelmesine vesile olacaktır.

İslam'ın en büyük gayelerinden bir tanesi yeryüzünde Allah'a ve Rasûl'üne itaati tahakkuk ettirmektir. Şüphesiz ki ahiret yurdunun kazancı, esenliği ve saadeti de budur.

---

1. *4/Nisa, 59*

Allah subhanehu ve teâlâ böyle büyük ve önemli bir meseleye bütün Müslümanların dikkatlerini yönelttikten hemen sonra "...ve sizden olan ulu'lemre de itaat edin..." buyurmaktadır.

Usülde emrin vucubiyet gerektirdiği bilinen bir husustur. Yani herhangi bir hususta emir gelmişse, bu hususta asıl olan bu emrin vucubiyete delalet etmesidir. Buradaki emrin vucubiyete delalet etmediği ayrıca belirtilmediği müddetçe emir vaciplik üzeredir. Aksi belirtilmek bir tarafa emire itaatin vacipliği sadece bir delil ile değil, diğer bütün emirlerle tekit de edilmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Ben size Allah'ın bana emretmiş olduğu beş şeyi emrediyorum: Cemaat, dinlemek, itaat, hicret ve cihad."[1]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem burada Allah'ın kendisine emretmiş olduğu beş hususu ümmetine emretmektedir. Allah'ın, Müslümanlara kendilerinden olan emir sahiplerine itaat etmelerini emredip vacip kıldığı gibi Rasûlullah da sallallahu aleyhi ve sellem uygulamalarıyla Kur'an'daki bu hükmü tekit ve teyit etmekte ve açıklamaktadır.

Yine aynı şekilde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabeden bu hususlar üzerine biat alırdı. Sahabeler, Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem biat almaya geldiği zaman bu şartlar üzerine biatlarının alındığı malumdur. Mesela, Cerir bin Abdullah'ın radıyallahu anh şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Ben, Rasûlullah'a dinlemek, itaat etmek ve her Müslümana nasihat etmek üzere biat ettim."

---

1. *İmam Ahmed*

Burada akıllara şöyle bir husus gelebilir: Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem itaat etmek, kendisinin aynı zamanda ulu'lemr olmasından dolayı değil, imanın bir zaruretidir. Yani 'ben müminim' diyen her insanın mutlak surette Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem itaat etmesi gerekir. Zaten iman demek, ona ittiba etmek demektir. Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem insanlardan tekrar bu şekilde biat alması bize şunu gösterir: İslam bu meseleye büyük bir ehemmiyet göstermektedir.

Bunun muhtemel hikmetlerinden birinin de şu olduğu söylenebilir. Müminler nezdinde Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem itaat edilmesi hususu tartışmaya dahi açık değildir. Kendisine itaat, Rasûl olması yanında bir de ulu'lemr vasfından dolayı yapılmaktaydı. Sonraki nesillerin kendilerinden olan ulu'lemre itaati terk etmemeleri konusunda örnek bir uygulama olması açısından insanlardan biat alırken bahsi geçen hususlar üzere biatlaşmıştır, denilebilir.

Ubade bin Samit radıyallahu anh, Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem yaptıkları biatı anlatırken şöyle diyor:

"Biz, Rasûlullah'a dinlemek ve itaat etmek üzere biat ettik. Gizlilikte ve açıkta, darlıkta ve zorlukta ihtiyaçları gidermek üzere biat ettik."

Öyleyse bu, Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem, insanlardan 'dinlemek ve itaat etmek' üzere aldığı bir biattir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, emire itaatin vucubiyetini göstermek için emire itaati terk etmenin insanlara vereceği zararları da zikretmiştir.

"Kim itaatten yüz çevirir ve cemaati de terk ettiği halde ölürse cahiliye ölümü üzere ölür."[1]

Başka bir hadisi şerifte:

"Kim boynundan biat halkasını çıkarırsa İslam ile olan bağını da koparmış olur."[2] [3]

Bu hadislere dayanarak İslam alimlerinin hepsi, kişinin kendisine masiyeti emretmediği müddetçe ve gücünün yettiği ölçüde emire itaat etmesinin vacip olduğunu, itaati terk etmesinin ise haram olduğuna dair icma nakletmişlerdir.

Ayetlerde ve Rasûlullah'ın hadislerinde ulu'lemre itaati terk edene ceza ve ikap veya uyarı ve kınamanın zikredilmesi bunun yapılmasının vacip, terk edilmesinin ise haram olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Bu hususta İslam ulemasının da icması vardır. O halde emirin Müslümanın üzerindeki birinci hakkı, Müslümanın emire itaat etmesidir. Bu da Müslüman üzerine vaciptir. Bu itaatin vucubiyeti Kitap ve Sünnetle sabittir. Ayrıca ümmetin icması vardır.

Emire İtaatin Önemi

Bilindiği üzere fıkıhta namazın sünnetleri konusu vardır. Bu namazlardan bazıları diğerlerine göre daha tekidlidir, daha kuvvetlidir. Sebebi de kendisine dönen bir takım maslahatlardır.

1. *Müslim*
2. *Ebu Davud*
3. *Bu, o kişinin kafir olduğu anlamına gelmez. Hadisin gayesi terhiptir/sakındırmadır.*

Emire itaatin önemini bize gösteren birçok nokta bulunmaktadır. Bunlara değinecek olursak: Emire itaat tüm vaciplerden vaciptir.

Fakat, nasıl ki sünnet olan şeyler bazen birbirinden daha kuvvetli olabiliyorsa bazı özel maslahatlardan dolayı Müslümanın emire itaat etme meselesi de diğer vacipler arasında daha önde ve daha önemlidir. Çünkü emire itaatle ortaya çıkan maslahat çok kapsamlı ve çok kuvvetlidir. Netice itibariyle bu iş makasıd fıkhına döner.

Kısaca makasıd fıkhına değinelim.

Aynı seviyede olan iki hükmün var olduğunu düşünelim. İkisinin de vacip olduğunu varsayalım. İnsanın ikisini de yapması gerekiyor. Bunlardan hangisine daha çok önem ve öncelik verilmesi gerektiği noktasında makasıd fıkhı devreye girer. Allah'ın belirlediği ve şeriatın öngördüğü maslahatlar en fazla hangisi ile tahakkuk edecek; Allah'ın belirlediği ve şeriatın sakındırdığı mefsedetler en fazla hangisiyle defedilecekse o takdim edilir, ona öncelik verilir. Çünkü bu, diğerlerinden daha faziletlidir.

İşte emire itaat de böyledir. Emire itaat, yöneten ile yönetilenler arasındaki bağı kuvvetlendireceği gibi fitnenin ortadan kalkmasına da vesile olacaktır. İslam ümmetini ve ümmetin liderliğini hem içeride hem de dışarıda çok daha güçlendirecektir. Müminlerin güven ve sekinetine, küfür ve nifak odaklarının da korku ve hezimetine vesile olacaktır. Emire itaat bu ve daha birçok maslahatın celbine ve birçok mefsedetin de defedilmesine neden olduğundan Müslümana vacip olan görev ve sorumluluklar arasında en başta geleni ve en mühim olanlarındandır. İtaat mef-

humunun İslam'daki öneminin daha iyi anlaşılabilmesi için makasıd fıkhından istifade edilebilir.

Yine Rabbani metotta pek rastlanmayan bir usulü emire itaat konusunda görüyoruz. İslam, emire itaat hususunu direkt olarak Allah'a itaat meselesine bağlamaktadır. Emire isyanı Rasûl'e, Rasûl'e isyanı da Allah'a isyan olarak değerlendirmiştir.

Bu usül, esas itibariyle İslam'ın birçok hükmünde uygulanan bir usül değildir. Emire itaatte o denli ehemmiyet verilmektedir ki bu itaatin önemi, zorunluluğu ve değeri kuvvetli bir şekilde vurgulanmıştır. Emire itaat meselesinde görüldüğü gibi bir şey doğrudan Allah'a bağlandığında müminlerin kalbinde ona karşı güçlü bir sevgi ve bağlılık hissi oluşur, ona olan rağbet artar.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabeye şöyle hitap etmiştir:

"- Sizler şahid misiniz ki bana itaat Allah'a itaattir ve bana isyan da Allah'a isyan etmektir,

Sahabe:

- Evet, ey Allah'ın elçisi, diye cevap veriyorlar.

Rasûlullah devamla şöyle buyuruyor:

- Öyleyse şahit olun ki, emire itaat bana itaat, emire isyan da bana isyan etmektir."[1]

Aslında emire itaat veya isyan, Allah'a ve Rasûl'üne itaat veya isyanla eşdeğer değildir. Emire itaat ile Allah'a itaat arasındaki farkı her Müslüman çok iyi bilir. Her şeyden

1. *Buhari, Müslim*

önce Allah'a itaat kayıtsız ve şartsızdır. Mutlak ve zorunlu bir itaattir. Emire itaat hususu ise kayıtlıdır. Kapsamı, sınırları ve ölçüsü Rabbani menhecte belirlenmiştir.

Peki neden ayet-i kerimede emire itaat yüce Allah'a itaate bağlanmakta veya Allah'a itaat emire itaatle ilişkilendirilmektedir?

Bunun sebebi, Müslümanın kalbinin Allah'a itaat istikametinde emire itaate rağbet etmesi, emire itaatin öneminin ve değerinin çok iyi ve net bir şekilde anlaşılması içindir. Emire itaatin önemini bize gösteren başka bir hususta şudur:

İslam zulmü haram kılmıştır. Ebu Zerr'den radıyallahu anh rivayet edilen bir kudsi hadisi şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"Ey kullarım! Ben kendi zatıma zulmü haram ettim, onu sizin aranızda da haram kıldım. Ey kullarım! birbirinize zulmetmeyin."[1]

İslam zulmü haram kıldığı gibi zulmün her çeşidine de karşıdır. Zulmün her türlüsünün ortadan kaldırılmasını da Müslümanlara emreder. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Zalim de olsa, mazlum da olsa kardeşine yardım et... Zalime yardım etmek, yaptığı zulümden menetmek ve ona nasihat etmektir."[2]

İnsanlar arasında yaygın olan ve yaygınlaştırmaya çalışılan şöyle yanlış bir kanaat vardır. Herhangi bir zulüm

1. *Müslim*
2. *İmam Ahmed*

uygulamasında bulunan meşru emire itaat edilemez gibi yanlış bir kanaat. Şer'an meşru bir emire bu durumlarda dahi itaat edilir. Bu hususla ilgili İmam Müslim'in rahimehullah sahihinde geçen rivayette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Benim sünnetime tabi olmayanlardan kalbi şeytan kalbi gibi olup insan cinsinden birtakım yöneticiler gelecektir."

Emirlerle ilgili olarak bundan daha ağır bir teşbih düşünülemez. Bu türden fasıkların emir olmaları halinde yapacakları zulümler de tahmin edilemez boyutlara ulaşıyor olabilecektir. Sahabeden Huzeyfe radıyallahu anh diyor ki:

"Ashab ne yapmaları gerektiğini sordular, Rasûlullah: 'Emirin senin malını da alsa, sırtına da vursa sen dinle ve itaat et' buyurdu."

Ashab, bu teşbihi duyduğu zaman doğal olarak böyle bir emire karşı çıkılması gerektiği gibi bir tavsiye almayı umuyorlardı. O anda oluşması muhtemel bir vehim şu sözlerle defediliyor: "Malını da alsa, sırtına da vursa sen dinle ve itaat et."

Başka bir hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Kim emirinden kerih gördüğü bir şeyle karşılaşırsa sabretsin. Kim itaatten bir karış dahi ayrılırsa bu kimse cahiliye ölümü üzere ölür."[1]

Yani zulmediyor diye itaatten geri kalınmaz. Ancak bu durumun düzelmesi için kendisine nasihat edilir. Onun

1. *Buhari, Müslim*

yaptığı hata ve yanlışları şer'i çerçevede, aleni olmamak, küçük düşürmemek ve fitneye sebebiyet vermeden nasihat ile düzeltmeye çalışır. İnsanları ulu'lemre karşı ayaklandırmaya teşvik edici provokatif söylem ve eylemlerden uzak durulmalı, kalbinde hastalık bulunan insanların kaos ve karmaşa ortamı hazırlamasına imkan ve fırsat verilmemelidir. Bu tür hassasiyetlere dikkat etmekle beraber nasihat etmek, emirin Müslümanlar üzerindeki haklarından bir tanesidir. Zira, "Din nasihattir."[1]

O halde emir sahiplerine de nasihat etmek gerekir. Çünkü onların da nasihate ihtiyaçları vardır. Emir sahipleri nasihate ihtiyaç duyuyor olsalar da onların taatlarından çıkmak mümkün değildir. Zulmün her çeşidini haram gören ve zalimlere asla tolerans göstermeyen, onların yaptıklarını tasvip etmeyen İslam; zulüm etse dahi emire sabredilmesini, dinlenilmesini ve itaat edilmesini emretmektedir. Bu dikkat çekici tavrın gösterilmesinin sebebine gelince...

Meşru ve hakka ittiba ettiği halde zulmeden bir emire yani zalim yöneticiye karşı isyan edildiğinde belki bazı maslahatlar tahakkuk edebilir. Ancak unutulmamalıdır ki böyle bir isyan, sonuçları itibariyle ağır ve telafisi mümkün olmayan birçok mefsedetin de ortaya çıkmasına neden olacaktır. Mesela, ümmetin bölünmesi, birden fazla emirin ortaya çıkması, İslam düşmanlarının bu kaostan yararlanarak İslam yurduna saldırması ve İslam'ın koruduğu maslahatların zayi olması gibi birçok örnek verilebilir. Kaldı ki başkaca örnek vermeye de gerek kalmadan şu saydığımız mefsedetler dahi ümmeti geri dönülmez bir biçimde büyük ve derin sorunlar girdabına sokacaktır.

---

1. *Buhari, Müslim*

Bugün yaşananlar bunun en büyük delilidir.

İslam tüm bunları bildiği ve öngördüğü için velev ki "...Zalim de olsa, sırtlarını da vursa..." Müslümanlara meşru yöneticilerine itaati emretmektedir.

İnsanlar kendilerine emir olacak kişinin ehliyetli ve liyakat sahibi olmasını isterler. Büyük bir toplumu idare ve temsil kabiliyetinden, fazilet ve dirayetinden mahrum olan birisini hiçbir Müslüman ulu'lemr makamında görmek istemez.

"Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder."[1]

Emanetin ehil olmayanlara verilmesi İslam'da kıyametin bir alameti olarak görülmektedir. Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem:

"- Kıyamet ne zaman? diye sorulduğunda cevaben,

- Emanetler zayi edildiği zaman kıyameti bekle, devamla:

- Emanetin zayi edilmesi nedir ya Rasûlullah?

Rasûlullah:

- İşlerin ehil olmayan kimselerin eline geçmesidir, diye buyuruyor."[2]

Yani ehil olmayan, liyakatsiz ve çapsız kimselerin hiç hak etmedikleri halde yönetici veya komutan olmalarıdır.

---

1. *4/Nisa, 58*
2. *Buhari*

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Sizin aranızda Allah'ın kitabıyla hükmettiği sürece başı kuru üzüm tanesi kadar olan Habeşî bir köle dahi emir olarak tayin edilse işitiniz ve itaat ediniz."[1]

Bu hadisin fıkhından anlaşılan şudur: Hak üzere olan meşru emire itaat, her ne kadar ehil olmadığı yönünde bazı kanaatler varsa da İslam nazarında gerekli olandır. Gerekli olan şey emire itaattir, çünkü 'emirin zulmetmesi' konusunda geçen hususlar burada da geçerlidir.

İslam birçok hükümde insana zor ve ağır gelen ve onunla meşakkat altına gireceği hususlarda hafifletmeye girmiştir. Bu durumlarda insana alternatif olarak ruhsatlar veya daha kolay olan gösterilmiştir.

Mesela, suyun bulunmadığı durumlarda yüce Allah onun yerine toprağı bedel kılmıştır. Ancak emire itaat hususunda böyle bir hafifletmeye gidilmemiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"- Kerih de görse, sevse de Müslüman kişinin üzerine işitmek ve itaat etmek vardır.

Ubade b. Samit radıyallahu anh:

- Gizlilikte ve açıkta, darlıkta ve zorlukta ihtiyaçları gidermek üzere biat ettik."

Kişi darlıkta olduğu zaman normalde o kişinin üzerinde farz olan zekat ibadeti düşer. Malı olup da sonradan sıkıntıya düşen kimse hacca gitmeyebilir. Bununla beraber

1. *Müslim*

İslam emire itaat ve haram olmadığı sürece buyruklarına icabet etmek hususunda herhangi bir esnekliğe yer vermemektedir. Bunun sebebi de daha önce zikrettiğimiz gerekçelerdir.

Sonuç olarak, kendisine haram emredilmediği ve gücünün yettiği sınırlarda kaldığı müddetçe Müslümanın emirine (mücahidin komutanına) itaat etmesi farzdır. Bundan el çekip yüz çevirmesi ise haramdır.

İtaatten el çekme hususunda bir yanlış anlaşılma

Hem ülkemiz hem de dünya Müslümanları arasında birçok problemlerin var olduğu bilinen bir husustur. Bu problemlere, hem hareketlerin stratejilerinde hem de 'mücadele' mefhumunun tanımlanmasında ve tanımlanan bu mücadele alanlarında karşılaşılmaktadır. Bu durum doğal olarak emir tayini ve itaat-icabet meselesine taalluk etmektedir. Birçok insan kendilerince bazı gerekçeler üretip ileri sürerek kendileri gibi bir insan olan emire itaatten içtinab edip kaçınmaktadırlar. Kişisel maslahatlar yahut duygusal yaklaşımlar açısından değerlendirildiğinde kendilerince haklı olabilirler. Bu hususta yaşanmış olumsuzluklar Müslümanlar için asla örnek olarak gösterilmez. Zira su-i misal, numune-i imtisal olmaz. Kötü örneklere bakarak şeriatın emrettiğinden geri durmak meşru ve caiz değildir.

Bir emir, kendisine tabi olanların emeklerini, mallarını veya farklı alanlardaki kazanımlarını meşru olmayan şekillerde ve meşru olmayan amaçlar için kullanmış ya da istismar etmişse bu yaptıkları kendisi için büyük bir vebaldir. Bu hal üzere ölmesi halinde ise elim bir azaba müstahak olarak ölecektir. Esas itibariyle emirlik, emir

olan zat için tamamen büyük bir rahmettir denilemez. Emirlik/ulu'lemr müessesesi ümmet için en büyük rahmet olmakla beraber, emir olan kişi için aynı şey söylenemez.

Çünkü emir olan kimse sayılamayacak kadar çok sayıda insanın hak ve hukukunu boynuna almış olur. Kıyamet günü kendi nefislerinin vermek zorunda oldukları hesabın yanında onca insanın da hesabını vereceklerdir. Diğer insanların hesabı, yönetici olmaları nedeniyle kendilerini ilgilendiren yönleri itibariyle sorulacaktır. Bu konuyla ilgili hadis şerifler çok açıktır.

Günümüzde birçok yerde ilmi çalışmalar yapılmaktadır. Böyle ilmi çalışmalar ilim ehli ve ilim talebelerinin varlığıyla mümkündür. Şüphesiz ki bu da yüce Allah'ın, dilediğine bahşettiği büyük bir lütuftur. Ancak bu türden ilmi çalışmalar her yerde yoktur. Özelliklede cehaletin kök saldığı ve sahih Tevhid akidesinin öğrenilme veya öğretilme imkanının olmadığı yerlerde ilmi çalışmalardan söz etmek mümkün değildir. Böyle yerlerde çokça kitap okumak suretiyle kültür düzeyi epeyce ileri olan bir Müslüman bulunabilir. Bu zat çevresine ya da içinde bulunduğu topluma yön verip yönetecek kapasitede olduğu halde bilinen manada ilim ehli/alim değildir. Başlangıçta tâbi olmalarına rağmen kimi insanlar daha sonra bu hususu ayrılık ve itaatten el çekme gerekçesi olarak ileri sürerler. Oysa böyle bir yaklaşım hiç de doğru değildir.

Çünkü İslam; birikimli, donanımlı, yetenekli ve yüksek kapasiteli Müslüman bir yana, başı kuru üzüm tanesi kadar olan Habeşî bir köle dahi emir olarak tayin edilse ona itaat edilmesini emrediyor. Bunun dışında emire itaatten el çekmenin haramlığı ve bu hal üzere ölenlerin cahiliye

ölümü üzere ölmüş olacağını bildiren naslar daha önce de zikredilmişti.

Mekke şirk toplumunda Habeşli bir kölenin emir olarak tayini ve ona biat edilmesi hususunun sözle ifade edilmesi bile büyük bir olaydı. Habeşli köle demek, kölelerin içerisinde en değersiz olarak görülen bir köle demekti.

Başı kuru üzüm tanesi kadar olması demek fiziki görünümüyle dahi hiç de şecaatli görünmeyen bir köledir. Bu niteliklerine rağmen İslam, eğer başlarına böyle bir köle bile emir olarak tayin edilirse bütün Müslümanları bu emire itaatle yükümlü kılıyor.

Burada şöyle bir şey söylenebilir. 'Yukarıda geçtiği gibi emire itaatten el çekmek birçok mefsedete neden olur. Ümmet parçalanır, fitneler baş gösterir, anarşi ve kaos ortamı oluşur. Bunlar daha çok lokal, bölgesel olarak ortaya çıkar. Fakat böyle bir şeyin günümüzde gerçekleşmesi pek de muhtemel değildir.'

Bu söz, doğru değildir. Çünkü böylesi kaotik dönem ve o ortamlarda İslam toplumu içerisinde 'emirlik, biat' gibi İslam'da çok önemli olan müesseseler ile itaat ve bağlılık mefhumları insanların kalplerinde zayıflayıp gevşer. Aidiyet ve sadakat hisleri birçok insanda yerini farklı duygulara bırakabilir.

İslam'ın yüksek düzeyde değer verip çok önemsediği meşru emire itaat bağını böylece hevasına göre değiştirip yerini farklı bağlarla doldurmaya çalışan, kafasına göre ehliyet ve liyakat sahibi olduğunu düşündüğü kimseyi emir sahibi olarak gören, biatten ve itaatten el çekmek suretiyle yine hevasına göre kendince emir azleden bu tür insanların nezdinde emir, itaat ve biat mefhumlarının önem ve değeri

ne derece olabilir ki? Böyle önemli bir meselede doğruluk veya yanlışlık ölçülerini insanın kendisinin belirlemesi İslam nazarında kesinlikle makbul değildir.

Bizi ilgilendiren ve bağlayıcılığı olan husus nasların zahiridir. Zikrettiğimiz makasıd fıkhı; maslahatları, mefsedetleri ve genel manada şer'i hükümlerin daha iyi anlaşılarak uygulanması içindir. Yoksa bugün 'şu şey maslahattır, şu değildir' diyerek şer'an emir olunan bir vacibi terk etmek için gerekçe kılınamaz.

Belirttiğimiz gibi bizleri öncelikle ilgilendiren şey naslardır. Müslümanları, günümüzün düşünce marazlarından en yaygın ve bulaşıcı olanlarının başında gelen modernist akımdan net bir şekilde ayıran da budur. Onlar ki, Kitap ve Sünnetteki nasların gerçekliğini, geçerliliğini ve uygulanabilirliğini İslam'ın ilk dönemlerine has kılarlar. Bu anlamda İslam'ın belirlediği maslahatların ve mefsedetlerin zamanın ilerlemesi ve toplumların gelişmesine paralel olarak değişebileceklerini sayıklamaktadırlar.

Bizi, bu sapkın düşüncelerden ayıran özellik nasların emrettiklerine ittiba etmemizdir. Şüphesiz ki hem o dönemde hem de kıyamete kadar sürecek asırlarda tüm nesiller için insana neyin maslahat neyin de mefsedet olduğunu en iyi bilen Allah'tır.

Bu vesileyle şu hakikat bir kez daha çok net olarak ortaya çıktı ki menhecsizlik daha doğru bir ifadeyle Rabbani menhecten mahrumiyet bu şekilde nesillerin sapıtmasına neden olmaktadır. 'Ben Kitap ve Sünnete göre yaşıyorum' demek kişinin kurtuluşu için kifayet etmez. Önemli olan Kitap ve Sünneti anlama ve yaşama çabasının da Kitap ve

Sünnetin maksadına münasip olmasıdır. 'Rabbani menhec' dediğimiz, tam da budur.

Bu minvalde, emire itaat, cemaat anlayışı, mücahidlerin komutana itaatleri vb. diğer hususlardaki yaklaşımımız şer'i olmalıdır. Bu konularda sadece kuru bir akla veya yoğun bir duygusallığa yer yoktur.

Emire itaatin hükmü

Her Müslüman'ın şer'an meşru olan emire itaat etmesi farzdır. Emire itaat konusunda iki tane sınırlandırıcı kayıt vardır. Yani bir Müslüman mutlak manada emirine itaat etmekle mükellef değildir. Mutlak manada kayıtsız ve şartsız olarak ancak Allah'a ve Rasûl'e itaat edilir. Bu itaat tüm Müslümanlara farzdır. Allah ve Rasûlü özel olarak müminler için, genel anlamda da tüm insanlar için hayır olandan başkasını emretmezler.

Fakat yeryüzünde ulu'lemr makamında bulunan ve Müslümanların velayetini elinde bulunduran insanlar beşer olmaları hasebiyle hata yapabilir, Allah'ın emrini yanlış anlayıp yorumlayabilir veya doğru anlasalar da heva ve heveslerine uyarak Allah'ın emirlerini tatbik etmekten kaçınabilir yahut tam zıddını emredebilirler. Bu ihtimaller söz konusu olduğundan dolayı İslam ulu'lemre itaati mutlak kılmamıştır. Emire itaatle ilgili naslarda iki tane kayıt getirilmiştir. Bunlar;

1. Emredilen şeyin hiçbir şekilde masiyet ihtiva etmemesi

2. Emredilen şeyin güç yetirebilen türden olması

1. Emredilen şeyin masiyet ihtiva etmemesi

Müslümanların velayetini elinde bulunduran her kim olursa olsun onlara Allah'ın gazabına neden olacak haram ve masiyet olan bir şeyi emretmemelidir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, birçok hadisinde emire itaate dikkat çekmiş ve bunu net ifadelerle emretmiştir. Emire itaatin terkinde de tehdit manası barındıran beyanlarda bulunmuştur. Bununla beraber emire itaatin sınırını da belirlemiş ve açıklamıştır. Emire itaati 'Allah'a masiyet olmaması' kaydıyla sınırlandırmıştır. Dillerde dolanan ve adeta Müslüman toplumda bir kaide haline gelen şu hadis-i şerifte mesele net bir biçimde ortaya konmaktadır.

"Yaradana isyan konusunda yaratılmışlara itaat yoktur."[1]

Müslüman bir toplumun başındaki emir her kim olursa olsun; alim, uzman, komutan vs. olsa da emrettikleri şey Allah'ın haram kıldığı bir şey ise bu hususta kendilerine asla itaat edilmez. Masiyeti emrettiği halde itaat edilirse Allah'a karşı mesul durumuna düşülür. Bunun zıddı da öyledir. Meşru bir emir ve talimata itaat etmemek de kişiyi Allah'a karşı sorumlu duruma düşürür. Çünkü yüce Allah'ın hakkı, emir de olsa herkesin önünde ve üzerindedir.

Emirlerin emrettiği masiyet iki türlüdür.

Birincisi:

Emir/Yönetici, eğer insanlara küfrü emrediyor ya da küfre davet ediyorsa kendisine hiçbir şekilde itaat edil-

---

1. *Müslim*

meyeceği gibi emir olarak kabul edilmesi de mümkün değildir. Mümkün olan en kısa zamanda, derhal azledilir, azledilmesi bütün Müslümanların üzerine vaciptir. Çünkü emire itaatle emrolunmamızın illeti bu şekilde ortadan kalkmış olmaktadır.

Müslümanlar; İslam'ın hakim kılınması, fitnenin yeryüzünden kaldırılması, meşru ve muvahhid bir emirin etrafında toplanılması, Allah'ın dini uğruna cihad edilmesi, tevhid akidesine dayalı davet çalışmalarının yapılması, ayrılıkların ve kaosun önlenmesi, emeklerin heba olmaması, Müslümanların birbirlerini veli edinip tek bir kuvvet olarak güçlü bir şekilde varlıklarını sürdürmeleri gibi amaç ve hedefler gerçekleşsin diye emire tabi olup itaat etmekle emrolunmuşlardır.

Emir, şayet bu hikmet ve hedeflerden ayrı ve aykırı istikametlere yönelirse bu taktirde ulu'lemr müessesesinin varlık nedeni olan kaideleri yıkmış olur. Şirk ve küfürle tavizsiz bir mücadelede bulunmak yerine bunları emrediyorsa bu artık emir değildir. Kendisine itaat edilmez, derhal azledilir ve yerine Müslüman bir emir tayin edilir. Zira Allah şöyle buyurmaktadır:

"Allah kafirlere müminlerin üzerine yol vermemiştir."[1]

Allah subhanehu ve teâlâ Müslümanlara Allah'a, Rasûl'üne ve 'sizden' olan emir sahiplerine itaat etmelerini emretmektedir. Bahsettiğimiz cürümleri işleyen bir emir bu durumda 'sizden' kaydından çıkıp mürted olmuştur.

1. *4/Nisa, 141*

İkincisi:

Emrettiği şey masiyet olup küfür değildir. Yani, içki içmeyi, zinayı, insanların malına haksız yere el koymayı, haksız yere kan dökmeyi, fesat çıkarmayı, hiçbir haklı gerekçe yokken Müslüman bir topluluğa saldırmayı emretmesi gibi şeyler bu türdendir. Bu durumlarda da emire itaat etmek kesinlikle caiz değildir. Bu bölümün başlarında zikrettiğimiz hadis buna delildir.

"Yaradana isyan konusunda yaratılmışlara itaat yoktur."[1]

Bu konuyu birincisinden ayıran şey, küfür olmayan bir masiyeti emretmesinden dolayı emir olarak göreve devam edebiliyor olmasıdır. Sırf bu tür emirler verdiğinden dolayı emirlikten azledilmez. Onun emirliği meşrudur.

Eğer küfrü emrederse ona kesinlikle itaat yoktur ve aynı anda emirliği düşer. Derhal azledilmesi de Müslümanlar üzerine vacip olur. Eğer küfür değil de haram olan bir ameli emrediyorsa burada da ona itaat edilmez. Emredilen bu haramlar dışında emir olarak aynı yetkilerle görevine devam eder. Konuyla ilgili hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Dikkat edin! Kim, başına tayin olunan bir emirin Allah'a masiyet olan bir şey yaptığına şahit olursa onu kerih görsün ancak ona itaatten el çekmesin."[2]

Başka bir hadis-i şerifte:

"Sizin aranızda Allah'ın kitabıyla hükmettiği sürece başı kuru

1. *Müslim*
2. *Buhari, Müslim*

üzüm tanesi kadar olan Habeşî bir köle dahi emir olarak tayin edilse işitiniz ve itaat ediniz."[1]

Huzeyfe'den radıyallahu anh rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"- Benim sünnetime tabi olmayanlardan kalbi şeytan kalbi gibi olup insan cinsinden birtakım yöneticiler gelecektir.

Sahabe:

- Bu durumda biz ne yapalım? diye sorduğunda,

Rasûlullah:

- Sırtına da vursa, malını da asla emirini dinle ve itaat et, buyurdu."[2]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabından biat alırken bir hususa dikkat çekiyor. Kendisinden sonra gelecek olan kötü emirlerle ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Ancak elinizde Allah tarafından **kesin bir delil** olduğu halde emir sahibinde **açık bir küfür** görürseniz başka (o zaman onlarla savaşabilirsiniz)."[3]

Ancak bu çerçevenin dışında kalan yerlerde her ne kadar yanlış uygulamalar olsa da o emirin yerine salih olan bir emiri ikame etmenin yolu fitne çıkmadan bulunabiliyorsa Müslümanların bunu mutlaka yapmaları gerekir. Eğer bu çabalar fitne ve kaosa neden olacaksa, bu sebepten ötürü kan dökülecekse, Müslümanların gücü dağılacaksa ya da

---

1. *Müslim*
2. *Müslim*
3. *Müslim*

o makamdaki kişi emirlikten feragat etmeyeceğini açıkça ilan etmişse bu durumda küfrü emretmediği ve apaçık küfür işlemediği sürece masiyetlerinden uzak durmak ve masiyeti ihtiva eden emirlerine itaat etmemek kaydıyla diğer hususlarda emire itaat edilmesi gerekir. Bu itaat, meşru ve güç yetirebilir işlerde olduğundan 'sırtlarına vursa, mallarını alsa dahi' gereklidir.

Şüphesiz ki masiyeti emreden bir emirin varlığı mefsedettir. Ancak emirlik konusundaki çekişme ve çatışmaların sebep olacağı mefsedetler bundan çok daha büyük fitnelerin ortaya çıkıp yaygınlaşması sonucunu doğurur. İslam toplumunun büyük çapta altüst oluşuna sebep olacağı kesin olarak biliniyorsa, hatta böyle bir ihtimal dahi varsa böyle bir emire sabretmek daha hayırlıdır. İslam da bunu emretmektedir.

Herhangi bir bahane ileri sürülerek meşru emire itaatten el çekilmesi neredeyse sıradanlaşmıştır. Özellikle bazı bölgelerde Müslümanların birliğinin tesisi hayati ehemmiyete haizdir.

Böyle bir durumda şer'an geçerli olmayan nedenlerle emirliğin tanınmaması veya itaatten el çekilmesi bir vacibin terki anlamına gelir. Meşru bir emire itaati reddedip bağı koparmanın temel sebebi eğer itikadî bir mesele, iman ve küfür meselesi değilse geriye dünyevi ve hissi nedenler kalıyor. Kaldı ki hissi ve dünyevi sebeplerden ötürü bir vacibin terki apaçık naslarda yasaklanmıştır.[1] Bu tür yanlış tasarruflar esasen asrımızdaki menhecî hatalardandır. Rabbim bizleri muhafaza etsin.

1. *"Şüphe yok ki münafıklar cehennemin en alt katındadırlar."* (4/Nisa, 145)

2. Emredilen şeyin güç yetirebilen türden olması

Emirin buyruğunu yerine getirmekle yükümlü kılınan Müslümanın bu emri yerine getirebilecek güce sahip olması gerekir.

Sahabeden Cerir bin Abdullah radıyallahu anh rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem nasıl biat ettiğini nakletmektedir:

"Ben Rasûlullah'ı dinlemek, itaat etmek ve her Müslümana nasihat etmek üzere biat ettim. Rasûlullah da bana şunu telkin etti: 'Mutlak olarak itaat edeceğine dair söz verme, gücümün yettiği kadar diyerek bana söz ver.' "[1]

Çünkü bugün mutlak olarak itaat edeceğine de söz verirsin fakat öyle bir zaman gelir ki birçok şeyin gücünü aşan işler olduğunu görürsün. İnsanı yaratan ve en iyi tanıyan yüce Allah subhanehu ve teâlâ, kullarının gücünün üzerinde bir mesuliyetle onları mükellef kılmamıştır. Bundan dolayı gücünün yetmeyeceği işlerde mutlak olarak itaat etmek şeklinde sözü verme!

Buna benzer sözleri İbni Ömer radıyallahu anh da nakletmektedir:

"Güçleri nispetinde Rasûlullah'ı dinleyip, itaat edeceklerine dair söz veriyorlardı."[2]

Bu şekilde kayıtlandırılmış olan ifadeyi, biat eden insanlara bizzat Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğretmekteydi.

1. *Buhari, Müslim*
2. *Buhari, Müslim*

Çünkü bu, yüce Allah'ın teşride bulunurken insanın lehine olmak üzere bahşetmiş olduğu merhametindendir.

"Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar."[1]

"Allah'tan gücünüzün yettiği kadar korkun."[2]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem da bu hususla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Size bir şey emrettiğim zaman (onu) gücünüzün yettiği ölçüde yapınız."[3]

Her insanın gücü ve kapasitesi, yetenek ve istidadı birbirinden farklıdır. Kimi insanlar için bir bardak su içmek gibi olan bir sorumluluk, bazı insanlar için bir dağı yerinden oynatmaya çalışmak gibi zor ve ağır gelebilir. Birisine göre zaruret olan bir mükellefiyet, bir diğerine göre 'fazilettendir' diye değerlendirilebilir. Birisi azimetle amel etmeyi mükellefiyetin kemali olarak görür, diğeri ruhsatı kullanmanın daha uygun olabileceğini düşünür. Dolayısıyla emire itaat ederken ikinci önemli kaide emredilen şeyin insanın gücünün yetebileceği sınırlarda olmasıdır.

Güç yetirebilmenin sınırı nedir?

Medine'de bir grup insan birçok yerde ve sık olmak üzere, mükellef kılındıkları şeyleri yapmakta zorlandıklarını iddia ederek Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem itaat etmekten imtina ediyorlardı. Bununla beraber kendilerine 'Tamam, madem gücünüzün yetmediğini söylüyorsunuz artık

1. *2/Bakara, 286*
2. *64/Teğabun, 16*
3. *Buhari*

mazur sayılırsınız!' denmemiştir. Aksine bu türden mıymıntı ve şekvacı insanlardan sadır olan marazlar 'nifak' olarak isimlendirilip damgalanıyor. Öyleyse bu mesele insanların ayaklarının ve kalplerinin kaymasına neden olabilen tehlikeli bir meseledir.

Kişi, gücü yettiği halde kendisini zahiren de olsa mükellefiyetinden veya zorunluluklarından kurtarmak için Allah yolunda hizmet ve mücadeleden uzak ve geri duruyorsa, bunu da 'güç yetirememe' mazeretine sığınarak yapıyorsa bu iddiasıyla münafıklardan olması içten bile değil. Şüphesiz ki, kalplerde olanı en iyi bilen Allah'tır.

Tebuk gününde yaşananlar bu konuda çarpıcı bir örnektir. O gün insanlara savaş için hazırlanarak toplanmaları emrediliyor. Bir grup insan bu savaştan geri kalıyor. Savaştan geri kaldıkları Tebuk gazvesi gerçekten de hem mevsim şartları itibariyle hem de gidilecek yerin Medine'ye çok uzak olmasından dolayı ve tabii olarak o dönem Müslümanların imkanlarının yetersizliği sebebiyle zorluk seferi diye maruf ve meşhurdur. Bu gazve Kur'an-ı Kerim'de "zor gün" olarak isimlendirilmiştir. O günlerde münafıkların yaptıkları propagandaların etkisinde kalan bazı insanlar savaşa katılmak istemediler. Tüm olumsuzluklara rağmen otuz bin kişilik "zorluk ordusu" hazırlandı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Tebuk seferine çıkarken başta münafıklar olmak üzere diğer insanlar da özür beyan ederek savaşa çıkmadılar. Onlardan kimisi "Bana izin ver ki (Rum diyarı kadınlarından dolayı) fitneye düşmeyeyim"[1] diye mazeret bildiriyordu.

1. *Taberani*

Hendek gününde de kimileri "Evlerimiz Medine'nin dışındadır; duvarları da alçak olup, düşman ve hırsızlara açıktır." diyorlardı. Yani Yahudilerle müşrikler arasında evlerimiz var, eğer onlar kendi aralarında anlaşırlarsa evlerimiz avrettir diye kendilerince bahaneler üretip ileri sürüyorlardı. Bu davranış, Kur'an-ı Kerim'de münafıkların ve kalbinde hastalık olanların bahanesi olarak isimlendirilmektedir.

Tebuk gibi çok zor bir sefere çıkmamak için dahi 'güç yetirememe' mazereti kabul görmüyor ve Kur'an-ı Kerim'de 'nifak' olarak isimlendiriyorsa günümüzde yaşanan çok basit meselelerde 'yapamıyorum, gücüm yetmiyor' bahaneciliğine sığınarak hizmet ve mücadelede emredilenden uzak kalanların hali nasıl olacak?

Bu örnekler okunup dinlendiği halde kendisine İslami mücadele ve hizmet noktasında konumuna göre, bir talep veya emirde bulunulduğunda benzer mazeretlerin ileri sürüldüğü görülebilecektir. 'İnsana gücünden fazlasını yüklememek lazım!'

Kendisinden talep edilen veya emredilen hizmetin ifası için 'güç yetiremeyeceğini' söylediği şey, ya zamanından bir gün veya bir kaç saat vermesidir, ya malından infak ederken cömertliğe davet edilmesidir ya da uykusundan fedakarlık etmesidir. İşyerini bir-iki saat erken kapatmayı yahut ehlinden, ailesinden bir müddet ayrı kalmayı 'güç yetirememe' kapsamında değerlendirip ona göre de amel etmekte beis görmemektedirler.

Güç yetirememe meselesinde temel kıstaslarımızdan birisi Tebuk ve Hendek günlerinde yaşanan ve sonuç itibariyle kınanan misaller olmalıdır. Aksi taktirde birçok

Müslümanın belki de farkında bile olmadan münafıkların özelliklerinden birini üzerlerinde bulundurması tehlikesi belirir -Allah muhafaza-. 'Gücüm yetmiyor' mazeretleriyle emirlere itaatten imtina etmiş olurlar. Bu sebeplerden ötürü böylesi mühim bir mesele dahi kimi insanlarca yanlış anlaşılıp, yanlış anlatılarak, yanlış amellerin ortaya çıkmasına neden olur. Bu tür yanlışlıkların mutlak surette düzeltilmesi gerekir.

İnsanların itaate göre değerlendirme ölçüleri

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de küfür ve kafirlerden daha çok 'nifak' ve münafıklara dikkatleri yöneltmektedir. Allah subhanehu ve teâlâ elçisine: "Asıl düşman onlardır. Onlardan sakın."[1] diye buyurmuştur. Münafıkların ateşin en alt tabakasında oldukları da ayetle sabittir. Kur'an-ı Kerim'de onların halleri, özellikleri, psikolojileri ve amelleri birçok açıdan serahaten beyan edilmiştir.

Bilindiği gibi nifağın aslı kişinin kalbindedir, iç dünyasındadır. Yani nifak somut olarak ortaya çıkan bir şey değildir. Müslümanların arasında bulunan bir münafık hakkında zahiren Müslüman muamelesi yapılır. Oysa o gerçekte münafıktır.

Selefin en çok korktuğu meselelerden bir tanesi de üzerlerinde münafıkların alametlerden bir belirtinin olması endişesidir. Buhari rahimehullah İbni ebi Muleyke'den şu sözü rivayet eder:

"Ben, otuz sahabe gördüm. Her birisi kendisinin münafık olabileceğinden korkuyordu."

1. *63/Münafikun, 4*

Hem sahabenin hem de selefin nifaktan bu denli korkmalarının sebebi bunun esasen kalp ile ilgili bir maraz olmasındandır. Halbuki bazı münafıklar 'münafık' olduklarına ihtimal dahi veremez, farkına varmaz ve kabul de etmezler.

İslam; Müslümanları bu marazdan, bu kalbi hastalıktan özellikle ve ısrarla sakındırmıştır. Münafıkların birçok özelliklerini ve alametlerini zikrederek onları tanıtmıştır. Böylelikle bir Müslüman sürekli ve dikkatli bir bilinçle nifaktan korunabilsin. Doğal ve dinamik bir otokontrol mekanizması her zaman aktif olabilsin.

Konumuzda bu ölçülerin en başta gelenlerinden olan itaattir. Emirlere itaat; emirlerin Müslümanlar üzerindeki hakkını ve hukukunu bilip gereğince riayet etmek, Kur'an'da münafıklar ile Müslümanların birbirlerinden ayrıldığı meselelerden birisidir. Öyleyse itaat meselesi, hem kendi nefsimiz, hem de çevremiz için kuvvetli bir kontrol ve değerlendirme ölçüsüdür. Allah subhanehu ve teâlâ insanları itaatlerine göre de tasnif etmiştir.

Münafıkların itaat anlayışını, itaate bakış açılarını, neden itaat etmediklerini ya da itaatin imanla ilişkisini Kur'an'da zikrederek bizlere en sağlam ölçüyü vermiştir.

Allah'ın belirlediği bu sağlam ölçüye bakarak itaat anlayışımızın Rabbani kıstaslara muvafık olup olmadığı, üzerimizde nifak alametleri taşıyıp taşımadığımız hakkında bir fikir edinebiliriz.

a. Emirlere misli misline itaat etmek

Emir, emri altındaki Müslümanlara ne emretmişse o emri olduğu gibi yerine getirip itaat etmek gerekir. Yazılı ya da sözlü emirlere itaat edip gereğini yaparken ne eksik bırakmalı ne de fazlasını yapmalıdır. Emir'e olduğu gibi, yani misli misline itaat etmek Müslümanların özelliklerindendir. Bu konuya sahabe hayatından bir örnek verelim:

"Ashab seferdeyken Ömer, Ebu Ubeyde'ye radıyallahu anhuma: 'Halid bin Velid'i görevden al ve malının yarısını da alıp el koy' diye bir talimat verir. Ebu Ubeyde de Halid bin Velid'i görevden alıp malına el koyar. 'Ayakkabının bir tekini çıkar. Çünkü Ömer radıyallahu anh bana böyle emretti' der. Halid hemen ayakkabısının da bir tekini çıkarıp 'Şüphesiz ki ben müminlerin emirine itaat ettim' diye halifenin emrine itaatini kamil manada yerine getirir."[1]

Emire misli misline itaat etmek Müslümanlarda kâmilen oturması gereken bir ahlaktır.

Yerine getirilmesi istenen emrin ifasında ve itaatte o emiri eksik bırakmak da yanlıştır, duygusal olarak cuş-u huruşa gelip fazlasını yapmaya çalışmak da yanlıştır. Bazı Müslümanlar emredilen bir şeyi daha güzel yapmak adına ve tabii ki 'iyi niyetle' istenenden belki de kat kat fazlasını yaparlar. Peki bu doğru mudur? Hayır, asla. Doğru ve isabetli olan şudur ki; o emri olduğu gibi, misli misline anlayıp, aynı ölçüde yerine getirmektir. Bu konu yemeğin tuzunu fazla kaçırmak veya çaya fazla şeker katmaya benzemez. Çok basit gibi görülen bir talimatın ifasında bu 'misli misline' ölçüsüne riayet edilmemesi durumunda hayati önemde aksaklıklara ve umulmadık olumsuz neti-

1. *İbni Kesir*

celerle karşılaşmak gibi bir vebale sebep olmak tehlikesi de vardır.

Asıl olan, verilen emri ne arttırarak ne de eksilterek yapmaktır. Yani misli misline itaat etmektir.

Ashabın bu konudaki bir başka uygulamasını örnek olarak verebiliriz. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Abdullah bin Cahş'ın radıyallahu anh emir olduğu bir grup Müslümanı müşrik bir kavmin üzerine göndermeden önce kendisine bir mektup vererek:

"Bu mektubu falan yere gelmeden açma. Oraya vardığınızda mektubu aç ve arkadaşlarına da mektubun muhtevasını arz et."[1] diye buyurur.

Abdullah bin Cahş radıyallahu anh mektubu alıp arkadaşlarıyla beraber yola çıktı. İki günlük yolculuktan sonra söylenen yere geldiklerinde mektubu açıp okudu ve içeriğini de arkadaşlarına arz etti.

Abdullah bin Cahş'ın radıyallahu anh bu tutumu emire itaatteki 'misli misline itaat' kaidesi hususunda çok çarpıcı ve güzel bir örnektir. 'Falan yere varmadan açıp okusam ne olacak ki? Komutan ben değil miyim, iki gün sonra zaten açacağım, şimdi açmamın bir mazuru olmaz, kaybedecek bir şey de yok...' demedi. Kendisine ne emredildiyse misli misline onu yerine getirdi.

b. Emire hem zahiren hem de batınen itaat etmek

Emire, görünürdeki teslimiyette olduğu gibi içtenlikle de itaat etmek, müminler ile münafıkları birbirinden kesin

1. *İbni Hacer*

çizgilerle ayıran Kur'anî bir kıstastır. Müslümanların emiri kendilerine bir emir verdiğinde zahiren itaat ettikleri gibi iç dünyalarında da hoşnutlukla bu emre kalben muvafık olmalıdırlar. Müslümanlar durduk yere herhangi bir otoriteye boyun eğip itaat etmezler. Müslümanlar meşru emire itaat ederlerken bu itaatin (haram içermediği sürece) her hâlükârda ecrini alacaklarının şuurundadırlar. Meşru emirin şer'i çerçevedeki tüm emirlerine itaatin netice itibariyle Allah'a ve Rasûl'üne itaat olduğunun da farkındadırlar. Bu bilinç, itaatlerinin hem zahiren hem de batınen hiçbir rahatsızlık olmadan gerçekleşmesine vesile olmaktadır. Velev ki yapmakta zorlanabilecekleri ve nefislerinin kerih gördüğü emirler olsa bile bu teslimiyet ve itaatleri devam eder.

Münafıkların durumu ise çok farklıdır. Münafıklar, ya itaat etmezler ya da zahiren itaat edeceklerini söylerler ama itaate davet ettiklerinde gözlerindeki hıyaneti saklamaya çalışarak başlarını sallarlar. Kalplerinde de büyük bir huzursuzluk vardır. Kalpleri bu emre itaat etmeyi asla kabul etmez. Bu, münafıkların nifakının en belirgin özelliklerinden birisidir.

Neden?

Çünkü Rabbimiz onları tanıtırken "Onların arasında seni dinleyenler vardır..."[1] buyuruyor.

Bunlar münafıklardır. Allah subhanehu ve teâlâ onlar hakkında şöyle buyuruyor:

"Fakat senin yanından çıkınca kendilerine ilim verilmiş olan-

1. *47/Muhammed, 16*

lara 'az önce ne demişti?' diye sorarlar. Bunlar Allah'ın kalplerini mühürlediği, heva ve heveslerine uyan kimselerdir."[1]

Yani senin yanından ayrıldıktan sonra onlardan bir taife senin söylediklerin dışında bir şeyler söylemeye, yazmaya, çizmeye, karalamaya başlarlar. Oysa Allah subhanehu ve teâlâ onların ne yaptıklarını bilendir.

Allah subhanehu ve teâlâ münafıkların itaatle ilgili özelliklerinden bir tanesini de Nisa suresinde açıklamaktadır.

" 'İtaat ederiz' derler. Fakat yanından ayrılınca içlerinden bir grup (huzurundayken) söylediklerinin aksine geceleyin plan kurarlar."[2]

Ya pratik olarak ya da teorik olarak bu emirleri kabul etmezler. Müslüman ise verilen emrin mahiyetine bakar. Verilen emir haram mıdır, değil midir? Ona bakılır. Eğer değilse emire itaatinin Rasûl'e, Rasûl'e itaatin de Allah'a itaat olduğu bilinci ve iradesiyle ve gönül hoşluğuyla itaat eder.

Münafık ya itaat etmez ya da itaat edeceğine dair söz verip kafa sallar. Sonra da kalbinin marazlarıyla boğuşmaya başlar. İtaat etmeye mecbur kaldığı bir emri yerine getirene kadar kendisini gergefe gerilmiş keçe gibi hisseder. Bu, münafıkların bir özelliğidir.

c. Emirden izin alma

Müslümanların her bir meselede emirlerinden izin almaları da onlara has bir alamet-i farikadır. Münafıkların

1. *47/Muhammed, 16*
2. *4/Nisa, 81*

ahlakı ise, itaat edecekleri bir iş ile emrolunmadan önce bir yolunu bulup sıvışmaktır.

Hendek gününde Müslümanlar, yapacakları herhangi bir işte Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem izin alıyorlardı. Münafıklar ise izinsiz olarak kaytarıp sıvışıyorlardı. Allah subhanehu ve teâlâ bu konuyla ilgili olarak 1400 yıldan uzun süredir okunan bir ayet inzal buyuruyor:

"Müminler, ancak Allah'a ve Rasûl'üne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o Peygamber ile ortak bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. (Rasûlüm!) Şu senden izin isteyenler, hakikaten Allah'a ve Rasûl'üne iman etmiş kimselerdir...."[1]

Bir sonraki ayette münafıkların hali bildiriliyor.

"... İçinizden, birini siper edinerek sıvışıp gidenleri muhakkak ki Allah bilmektedir...."[2]

Öyleyse bu, Hendek gününde yüce Allah'ın, müminler ile münafıkları birbirinden ayırdığı özelliklerden birisidir. Bu ölçüyü olduğu gibi kendi hayatımızda da tatbik etmemiz mümkündür. Emire itaat anlayışımız eğer verilen emri zahiren ve batınen teslimiyet ve içtenlikle kabul edip yerine getirmekse bu, müminlerin itaat anlayışıdır. Bununla beraber herhangi bir ihtiyacımız söz konusu olduğunda emirden izin alınması gerektiğini, velev ki önem atfetmediğimiz bir mesele olsa dahi müminlerin özelliği olan bu tavrı ortaya koymamız gerektiğini biliyor, fehmediyor ve bu şekilde amel ediyorsak işte bu, Kur'an'da övülen davranışın ta kendisidir. Öbür türlü davranış ise yüce Allah'ın

1. *24/Nur, 62*
2. *24/Nur, 63*

Kur'an'da yerdiği ve münafıkların alamet-i farikası olan özelliklerden olan başı buyrukluk, izin olmadan hareket etmek, emirleri umursamamak, kaytarmak ve sıvışmaktır.

d. Hoşa gitmeyen emirlere isyan etmek

Emirin verdiği emirlerden zaman zaman Müslümanların hoşuna gitmeyen bazı emir ve talimatlar da olabilecektir. Bu direktifler, nefislerine çok ağır da gelebilir. Ancak müminlerin özelliği bu durumlarda dahi haram olmadığı sürece verilen emir ve talimatlara itaat etmektir. Çünkü müminler, bu itaatin sonuç itibariyle geçen bölümlerde zikrettiğimiz hadis-i şerifte belirtilen 'zincirleme itaatin' kapsamına girdiğinin farkında ve şuurundadırlar. Emire itaat Rasûl'e, Rasûl'e itaat de Allah'a itaattir.

Münafıklar ise böyle değildir. Münafıklara verilecek emir şayet onların hevasına uygun düşer, onlar için kolay ve menfaat sağlamalarına vesile edinilebilecek türden bir şeyse bunu yerine getirmek için çırpınırlar. Onlar, hevalarına muhalefet eden bir şeyle emrolunduklarında ise isyan ederler. Allah subhanehu ve teâlâ Kur'an-ı Kerim'de münafıkların bu özelliklerini açıklamaktadır.

"Eğer yakın bir dünya malı ve kolay bir yolculuk olsaydı (o münafıklar) mutlaka sana uyup peşinden gelirlerdi. Fakat meşakkatli yol onlara uzak geldi. Gerçi onlar, 'Gücümüz yetseydi mutlaka sizinle beraber çıkardık' diye kendilerini helak edercesine Allah'a yemin edecekler. Halbuki Allah onların mutlaka yalancı olduklarını biliyor."[1]

Allah subhanehu ve teâlâ Kur'an-ı Kerim'de münafıkların vasıflarını zikrederken şu hususa dikkat çekiyor:

---

1. *9/Tevbe, 42*

"Siz ganimetleri almak için çıktığınız zaman, 'bizde size tabi olalım' derler."[1]

Neden böyle diyorlar? Çünkü burada onlar için menfaat vardır, ganimet elde etme umudu vardır. Ortada henüz ganimet yokken, uzak diyarlara sefere çağırıldıklarında bu durum hoşlarına gitmedi. Ağır geldi onlara. Hevalarının muhalefet ettiği bir şeydi.

Müminler ise her hâlükârda, darlıkta, zorluk ve hazârda, seferde, kolaylıkta ve uzaklıkta daima komutanlarının ve emirlerinin yanında ve arkasında dururlar. Bu da müminler ile münafıklar arasındaki ayırt edici önemli bir özelliktir. Biz de sık sık dönüp nefsimize bakalım. Nefse zor ve ağır gelen, hoşunuza giden ya da kerih gördüğümüz, hevamıza muvafık olan veya hevamızın muhalefet ettiği her durumda emirimize itaat ediyor isek bu, müminlerin ayırt edici özelliklerine sahip olduğumuz anlamına gelir. Böylesi hallerde kişinin tavrı 'duruma göre' değişir cinstense ve kafa sallamaktan ibaretse bu davranış münafıkların özelliğidir. Burada önemli bir noktaya da değinmek gerekir. Tarih boyunca münafıkların kişiliğinde ortaya çıkan karakteristik bir özellik var. Bu özelliğe günümüzde de birçok kez tanıklık edilebilmektedir.

Emire itaat meselesinde hevalarına muhalefet eden bir mevzuyla karşılaştığı için itaatten el çeken hiç kimse 'isyan'ın gerekçesinin hevasına muhalefet olduğunu açıkça söylemez. Muhakkak surette kendisi için şer'i bir kılıf bulur. Bu da hatırlanacağı üzere geçen bölümlerde bahsedilen bahanecilik hastalığının bir sonucudur. Münafıkla-

1. *48/Fetih, 15*

rın vasıflarındandır da aynı zamanda. Çoğu zaman da bu yaptıklarının bahanecilik ve kendi kendilerine yaptıkları bir kötülük olduğunun farkında bile olmazlar. Bilhassa bu tür davranış bozuklukları, kişide bir meleke haline gelip karakteristik bir özellik halini almışsa durum daha da vehamet arz eder.

Bu türden insanların bunun gibi belli başlı vasıfları vardır. Bu vasıfları hem Kur'an'dan, hem Sünnetten öğrenmişizdir. Ayrıca tecrübelerimizle de sabittir. Bunun haricinde tecrübe sahibi Müslümanlar da bu hususlara dikkat çekmiştir. Bu karakterdeki insanlar, şer'i emirlerden geri kalırlarken araştırır, inceler ve neticede yaptıkları amelin meşru olabileceğine dair delil diye 'şer'i mazeret' bulurlar.

Münafıklar: 'Ey Muhammed! Sefer uzak, mevsim sıcak' veya 'Bizi fitneye düşürme. Biz Rum kadınlarının bizi fitneye düşürmelerinden ve bundan dolayı cihadımızın heba olmasından korkarız.' diyorlardı. Kimisi de: 'Ben yeni evlendim. Eşim var ve ben onu bırakacağım hiç kimsem yok, bana izin ver' diyordu. Kimileri de işi daha da ileriye götürüp, Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem dini öğretmeye cüret etmeye kadar götürüyorlardı: 'Bunca insanı beraberinde götürüp helak olmalarına sebep olacak. Bu ise İslam'a aykırıdır.'

'Henüz güçlü olmadığı halde tüm insanları karşısına almış, bütün kavimlerle mücadele ediyor.' vs vs. diyorlardı. Bu gerekçeler, münafıkların rahatça ileri sürebildikleri mazeretlerdi. Zira onlara göre herhangi bir Müslüman bu mazeretleri, şer'i mazeret olarak kabul edip ileri sürebilirdi. Bunu böyle bildikleri için rahatça ön plana çıkıp izin istediler.

Peki, bizler şer'i olan veya nifaktan kaynaklanan mazeretleri nasıl ayırt edeceğiz?

Eğer sınırlı bir süre dahi olsa geçmişe dayanan beraberlik varsa, mazereti şer'i olan insanların bilinmesi kuvvetle muhtemel olarak mümkündür.

Şer'i mazeret sahibi olan Müslümanlar her zaman ve her hâlükârda bulundukları görev ve sorumluluklarını ihlas ve ihsan üzere yerine getiren, ancak ortaya çıkan bazı problemlerden dolayı çok arzu etmelerine rağmen bahse konu hayırlı amelden geri kalmak zorunda olan insanlardır. Bunlar, içerisinde bulundukları camia tarafından çok iyi tanınır ve bilinirler. İslam'a sadakatle bağlılıkları, verilen emirleri en iyi bir şekilde ifa etmiş olmaları, kimsenin olmadığı zamanlarda ortada kalan işlere el atmaları, en zor şartlarda dahi itaatten el çekmemeleri, beyan ettikleri özrün şer'i olduğuna dair kuvvetli bir kanaat oluşmasına vesile olur. Belki de çok büyük hayırlar ihtiva edecek bir amelden geri durması mutlak surette bir zorunluluktandır.

Sahabe hayatından bir misal:

Osman radıyallahu anh, bazı savaşlara katılmadı. Ancak mazeretinden dolayı hiç kimse kendisini kınamadı. Çünkü Osman radıyallahu anh İslam'ın ilk dönemlerinden beri hemen hemen her işte önde olmaya çalışır, Müslümanların en cömert finansörlerinin de başında gelirdi. Katılmadığı savaşlarda ve geri kaldığı hayırlarda mutlaka şer'i bir mazereti vardı. Rasûlullah da sallallahu aleyhi ve sellem onun şer'i mazeretini kabul etmiştir.

İkinci grup ise, sadece mazeret sahibi olduğu için işten geri kalan insanlar değildir. Çünkü hemen hemen her za-

man, verilecek emirlere itaat hususunda onları alıkoyacak ve kendilerince meşru olan bir engel, bir mazeret vardır.

Mesela, bir beldede davet yapılıyordur. Kendilerine davet ile ilgili bir emir geldiğinde hemen söylenmeye başlarlar: 'İslam ümmeti böyle perişan bir haldeyken davet, davet... Nereye kadar?' derler. Davet çalışmalarını reddetme gerekçeleri olan cihada hazırlık için çağırıldıklarında ise bambaşka bahaneler bulurlar. 'Yeni bir iş kurdum, çok da borçlandım', 'Aile böyle bir şeye henüz tam olarak hazır değil, onları biraz daha eğitmem/yetiştirmem lazım' vs. vs. gibi bahaneler üretip öne sürmekte oldukça mahirdirler.

Yani bu tür insanların problemi amel etmeme problemidir. Herhangi bir zorlukla karşılaşmadan önce zorluğun tozunu dumana katar, bol bol muhabbetini ederler.

Kimileri, 'Kût lâ-yemut'[1] halinde yaşayan Müslümanları, rahatlığa düşkün diye eleştirir ve böyle bir durumdan dolayı İslamî çalışmadan uzak durduklarını iddia ederler. Bunları dile getirerek Müslümanların, Allah ve Rasûlü'nün emirlerine itaat etmediklerini ileri sürerler.

Fakat zorun ve zorluğun ilk basamaklarıyla karşı karşıya kaldıklarında ilk düşündükleri şey, 'bu halden paçayı nasıl sıyırırız' olur.

Bizler, mümin ile münafığı ve kendisinde nifak alameti bulunanları bu şekilde birbirinden ayıracağız.

Birinci grup: Her şart, durum ve konumda Allah'a kulluk bilinciyle yaşar ve kulluğunu en iyi şekilde yapmaya

---

1. *Ölmeyecek kadar olan rızık, yiyecek. (Osmanlı dilinde bir deyim.)*

gayret ederler. Fakat ellerinde olmayan bazı nedenlerden dolayı bazen şer'i mazeretleri olabilir. Bazen güç getiremeyebilirler, bu da anlaşılır bir şeydir.

İkinci grup: Bunlar, şişirilmiş rengarenk yüzlerce balon ortasında bir tane balonu dahi seçemeyen bir çocuğun kararsızlığındaki insanlardır. Bu grup insanlar, hangi aşama olursa olsun hiçbir Müslümanı beğenmezler. Müslümanların ne davetini ne de cihadını beğenirler. Gözleri ve dilleri daima bir sonraki aşamadadır.

Mesela, davet çalışmasını yapmak gerekiyorsa bu tür insanların ilk ve en önemli gündemi 'hicret' olur. 'Hicret etmemiz gerekir. Buralarda bu şartlarda Müslüman yaşayamaz...'

Hicret edilmesi gerektiğinde de 'Yahu oradan oraya kaçıp konmakla bu iş olmaz, cihad etmemiz lazım!' derler.

Gözleri daima bir sonraki merhalededir. Ama o merhalelerde de hiçbir gayret göstermezler. Çünkü bir sonraki aşamanın dillendirilmesi bu aşamanın gerekliliğine inandıkları için değil, içerisinde bulundukları şartların gerektirdiği hizmet ve mücadeleden firar etmek içindir.

Birçok Müslümanın haklı olduklarına inandığımız şöyle bir rahatsızlıkları vardır. 'Biz, gerçek manada kulluğumuzu yapamıyoruz, kulluğumuzu yapmamızın önünde birtakım engeller bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de kapitalist sistemdir. Ömrümüz adeta rehin alındı. Ailemizle, çocuklarımızla dahi yeterince ilgilenemiyoruz. Ayrıca İslam için yapmamız gerekenler var. Yani dingin bir kafayla Allah'a kulluk yapamıyoruz. Hayat şartları zor. Müslüman için bu zorluk daha da fazla. Aleni günahlar, şirkler ve her türlü mefsedetin içinde yaşamak zorunda

kalınca bu durum Allah'a kulluğumuzu gereğince yerine getirememememize neden olmaktadır.'

Allah'a hakkıyla kulluk yapmaların önündeki engelleri bu şekilde zikreden Müslümanlar demek ki bu tür mefsedet, aleni şirk ve günahların bulunmadığı ortam ve mekanlarda yüce Allah'a en güzel bir şekilde kulluk edeceklerini zımnen ikrar etmiş oluyorlar.

Böyle düşünen Müslümanlar farklı imtihan alanlarıyla yüzleştiklerinde, mesela zindanlarda hapsedildiklerinde ne bir kargaşa ne bir hengame ne de bir korku ve endişeye kapılırlar. Genellikle hiçbir sorun olmuyor. Bu mekanların sakinlerinden beklenen şey gündüzleri 'saim' geceleri de 'kaim' olmalarıdır. Fakat bahanecilik ahlakı burada da devam ettiriliyor. 'Çocuklar ne yaptı acaba?', 'Şimdi ne olacak?' Bu bahane ahlakı marazî kalbin temelleri üzerinde yükseliyor. Nifak ehlinin en büyük savunma aracı 'bahane'dir. Yani bu karakteri nereye koyarsak koyalım o ortamda yapması gereken görev ve sorumluluklarından kaçmak için kendine bahane bulur. Bu bahaneciliği kendisi açısından pek bir önem ifade etmez. Çünkü aslında kendisinin bahaneci olduğunun farkındadır. Allah subhanehu ve teâlâ şöyle buyurur:

"Artık insan, kendi kendinin şahididir. İsterse özürlerini sayıp döksün."[1]

e. İtaatte ihlas üzere olmak

Emire itaat ederken, diğer tüm meselelerde olduğu gibi daima ihlasımızı kontrol etmeliyiz. Çünkü Müslüman, ihlas konusunda sürekli olarak nefsini muhasebe edendir.

1. *75/Kıyame, 14-15*

Aksi takdirde amellerini ihlastan yoksun olarak yaparsa, yaptığı tüm ameller berheva olur.

Bundan dolayı Müslümanların görevlerinden birisi de her amelde olduğu gibi itaatinde de ihlasını daima kontrol etmelidir.

Peki, itaatteki ihlasımızı nasıl kontrol edip, koruyabiliriz?

Alimler şöyle demiştir: 'Kişi, eğer insanların gözünün görmediği yerlerde yaptığı amellerini canlı, istekli ve kulluğunu hissederek yapıyorsa onun ihlası tamdır. Fakat kişi, insanların gördüğü ve toplandığı alanlardaki amellerde en önde olup, tek kaldığında tembellik ediyor, kulluğu hissetmiyor ve amelde bulunmak istemiyor ise kabul etse de etmese de, farkında olsa da olmasa da bu kimse ameline riya karıştırmış ve ihlastan uzaklaşmış olur.'

Bu, amellerin genelindeki ihlası kontrol için umumi bir sağlamadır. İtaattaki ihlasın ölçümünde de bu geçerli olmakla beraber bazı özel uygulamalar devreye sokulabilir. Mesela, emir olarak tayin edilen bir şahsiyete ırk, nesep, mal, bilgi ve seviye ayrımı yapmadan aynı ölçüde itaat ediyorsak, bu durum itaatimizin sırf Allah rızası için olduğunu gösterir. Ama alim olan bir emire itaat ediyor, olmayanlara itaat etmiyorsak, komutan olana itaat ediyor, emir olarak atanan bir başkasına itaat etmiyorsak, bu da bizim itaat konusundaki ihlassızlığımızın kanıtıdır. Daha da kötüsü bu şekildeki davranışlar nifakın alametlerinden, münafıkların özelliklerindendir.

Oysa Müslümanlar, başı kuru üzüm tanesi kadar olan Habeşî bir köle bile olsa başlarına emir olarak tayin edilen kişiye itaat etmekle emrolunmuşlardır.

Yine insanların birçok problem yaşadığı konulardan biri de şudur: Kişi, kendisiyle aynı seviyede, yaşıt ve benzer özelliklere sahip birisinin kendisinin de dahil olduğu bir topluluğa emir olarak tayin edilmesini kolay kolay sindiremediği için problem yaşar.

Buna örnek, Usame bin Zeyd'in radıyallahu anh Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından sahabeden oluşan bir orduya komutan olarak atanmasıdır. Münafıklar bu atamaya şiddetle karşı çıkıyorlar. Zira Usame, aralarında önder sahabelerin de bulunduğu İslam ordusuna komutan olarak atandığında henüz on sekiz yaşındaydı. Tabi itirazlar dillendirilirken yaşı ve nesebinden dolayı herhangi bir mazeret bildirilmedi. Münafıkların ahlakı da budur zaten. Yaptıkları yanlışı hiçbir zaman kendi aleyhlerinde olacağı için dillendirmezler. Gerekçeleri yine 'makul' görünümlüydü: 'Ebu Bekir, Ömer ve Halid bin Velid aramızdayken bir çocuk nasıl komutanımız olur?' Ancak müminlerin hepsi Usame'ye komutanları olarak itaat edeceklerine söz verdiler. Hatta Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem vefatından sonra Ömer, Usame'yi radıyallahu anhuma her gördüğünde 'Selam sana ey emirim (komutanım)' diye selamlardı.

İnsan, -eğer itaatteki ihlasını kontrol etmek istiyorsa- kendisiyle aynı yaşta ve seviyede olması bir yana, yaşça daha küçük ve ilmi seviyece daha alt düzeyde birisinin emir olarak atanması durumunda büyük bir içtenlikle ona itaat ediyorsa bu, kendisinin ihlaslı olduğunu gösterir.

f. Önemli-önemsiz ayrımı yapmadan olayları emire ulaştırmak

Bunun yapılmasının asıl nedeni şudur. Allah subhanehu ve teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar; halbuki onu, Rasûl'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz."[1]

Bunlar münafıklardır. Çünkü münafıklar şunu yaparlar. Güvenlik ya da kargaşaya dair kendilerine herhangi bir haber ulaştığında doğruluğunu dahi teyit ettirmeden bu haberi kamuoyuna yayarlar.

Müminler ise bunun zıddı olarak haberi emir sahiplerine veya doğrudan Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem takdim ederlerdi. Çünkü o sallallahu aleyhi ve sellem, ulaştırılan haberden nasıl bir hüküm çıkarılacağını bilirdi. Münafıklar ise marazlı kalplerinden dolayı böyle bir şey düşünmezler. Onun için aldıkları haberi hemen yayıyorlardı.

Mesela, güvenlikle ilgili bir haber geldi. 'Cephedeki Müslümanlar başarılar elde edip ilerliyorlar' diye. Ve bu haber kısa sürede her tarafa yayıldı. Müslümanların arasında yaşanacak bir sevinç dalgasının peşinden bir gevşeme ve bir ataletin baş göstermesi kaçınılmaz olur.

Başka bir örnek; Mücahidlerin elinde bulunan altı yerleşim bölgesinden beşinin işgal edildiğini varsayalım. Bu haber flaş olarak gerideki Müslümanlar arasına yayılırsa ilk anda da olsa bir moral bozukluğu ve can sıkıntısına sebep olacaktır. Herkes cephede ya da alanlarda neler olup bittiğini maç skorunu takip eder gibi öğrenip takip etmekle mükellef değildir. Böyle bir şey doğru da değildir. Bu tür haberleri yayanlar, Müslüman bir toplulukta kısmen de

1. *4/Nisa, 83*

olsa korku ya da paniğe neden olarak, belki de farkında bile olmadan münafıkların vasıflardan birisini üzerine almış oluyor.

Oysa bu bilgilerin bir kısmı istihbari nitelikte olabilir. Müslümanların düşmanlarının da istihbarat analizlerinde değerlendirebilecekleri bilgi ihtiva edebilir. İşte tüm bunları emir sahipleri tespit ve takdir edebilecektir.

Böyle bir haber geldiğinde bunun açıklanması mı açıklanmaması mı, İslam toplumunun ve mücahidlerin güvenliği ve muvaffakiyeti için yararlı olup olmadığını bilecek ve değerlendirecek olan emir sahipleridir.

Bu nedenle Müslümanlar duyduklarını ve gördüklerini hani mümkün olsa 'kendilerinden' bile gizleyerek derhal emir sahiplerine ulaştırmalı ve onlarla paylaşmalıdırlar.

Emirin Müslümanlar Üzerindeki Hakları

B. Emire Nasihat Etmek

Ebu Rukayye Temim b. Evs Ed-Dari'den radıyallahu anh:

"Rasûlullah: 'Din nasihattir', dedi. Biz de 'Kime?' diye sorduk. 'Allah'a, kitabına, Rasûl'üne, Müslümanların emirlerine ve tüm Müslümanlara' dedi."[1]

Emir, görevi itibariyle Müslümanların başında olsa da bu konumu onun nasihatten müstağni olduğu ya da hiçbir şekilde ona nasihat edilmemesi gerektiği anlamına gelmez.

Nasihatin anlamı

1. Nasihatin genel anlamı: Nasihat edilecek olanın haklarını gözetmek ve bu hakları yerine getirmektir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kime nasihat edilir, sorusuna "Allah'a, kitabına, Rasûl'üne..." şeklinde cevap veriyor. Peki, Allah'a nasihat nasıl olur?

Yüce Allah'ı her türlü noksanlıktan tenzih ederiz. Ha-

---

1. *Müslim*

diste kastedilen nasihat, O'na sağlam bir şekilde iman ve ihlaslı bir niyetle ibadet etmekle olur. Kitabına nasihat, onu sıdk ile tasdik etmek, hükümleriyle gereği gibi amel etmek, onu okumak, öğretmek, anlamak, anlatmak ve hayatın her alanında hakim kılmakla olur.

Buradaki 'nasihat'in' anlamı lugavidir. Yani pekiştirmek ve itina göstermektir. Allah'a karşı görev ve sorumlu tavrımızı hakkıyla yerine getirmektir, en azından bu istikamette azami çaba göstermektir.

Emir için de aynı şeyleri söylememiz mümkündür. Emire nasihatin manası, hak hususunda onlara yardım etmek, masiyet olmayan işlerde onlara itaat etmek, küfre girdiklerini gösteren bir şey olmadıkça kendilerine isyan etmemek, o emirin bizim üzerimizdeki haklarını yerine getirmek, insanları da bu hakları gözetip, özen ve önem göstermeye teşvik etmektir.

2. Nasihatin Özel Anlamı: Emirin yaptığı ve yapabileceği hatalarda şer'i ölçülerde kendisini uyarmak ve onun elinden tutmaktır. Zira bir toplumda Allah'ın hudutları çiğnenip ihlal edildiği halde ve Allah'ın hakları gözetilmediğinde dahi sükut ediliyor ve iyiliği emretmek kötülükten de menetmek sorumluluğu yerine getirilmiyorsa, o toplum artık fesada uğramış bir toplumdur. Batık bir gemi gibidir. O toplumda hak ve hayır adına herhangi bir şey söz konusu değildir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hadisinde toplumu aynı gemide yolculuk yapan insanlara benzetmektedir.

"Allah'ın menettiği hududu koruyan ile korumayan kimsenin misali, bir gemide kura ile yerlerini belirleyen kimselerin

misali gibidir. Buna göre, bazıları geminin üst katına, bazıları ise, geminin alt katına yerleşirler. Geminin alt katında olanlar, susadıkları zaman üst kattakilere uğrayarak, 'Kendi bulunduğumuz kattan bir delik açsak ve üst kattakilere zarar vermesek' derler. Bu durumda, eğer üst kattakiler, onları bu istekleriyle başbaşa bırakırlarsa, hepsi birlikte batmaya mahkumdur. Eğer onlara engel olurlarsa, hem onlar hem de kendileri kurtulur."[1]

Bizler gemiye binmiş ve hedefe doğru gitmeye çalışan insanlar gibiyiz. Üstteki ve alttaki yolcular ölümcül bir hata yaptıkları halde bu duruma sükut edildiği takdirde gemi bütün yolcularıyla beraber batacaktır. Toplumdaki herhangi bir kişinin hatası dahi böyle sorunlara yol açıyorsa, emirin yaptıkları acaba toplumu ne hale getirir? Öyleyse emir/yönetici yaptığı hatalar hususunda en fazla nasihate muhtaç kişidir.

Emire Nasihatin Kuralları

1. Nasihat edilecek konunun çok net olması

Herhangi bir Müslüman hakkında nasihati gerekli kılacak bir söz veya amel duyulduğunda ya da görüldüğünde dahi bunun sübutu ve netliğe kavuşturulması merhalesi tamamlanmadan o Müslüman ve konu hakkında konuşmak İslam ahlakına uygun bir davranış değildir. Özelliklede bu tür bir mesele sadece duyumdan ibaretse daha da çirkin bir davranış olur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Kişiye yalan olarak her duyduğunu aktarması yeterlidir."[2] buyurur.

Hakkında konuşulan kişi Müslümanların emiri ise bu

1. *Buhari*
2. *Müslim*

mesele hakkında çok daha hassas ve dikkatli olmak zorunluluğu vardır. Emirin yaptığı veya söylediği iddia olunan hususun bizzat görülüp işitilmesi ve yakinen tesebbüt etmesiyle nasihati zorunlu kıldığından emin olunmalıdır.

Bu usül işletilmeden ortaya atılacak her iddia ve akabindeki nasihat emirlik müessesesinin ağırlığına indirilen birer darbe olacaktır. Doğal olarakta İslam'ın emire itaat üzerine bina ettiği bütün maslahatlar bu durumda olumsuz yönde etkilenecektir.

2. Emire yapılacak nasihatte gizlilik kuralına uymak

Emire nasihatin halka açık olmayacak şekilde gizlice yapılması gerektiğini sahabe uygulamalarından öğreniyoruz. Osman radıyallahu anh döneminde ortaya çıkan fitneler sırasında kendisine yönelik birçok suçlamalarda bulunuldu. 'Akrabalarını kayırıyor, ümmetin sorunlarıyla ilgilenmiyor....' vb. şayialar yayıldı. Pusuda bekleyen fitne odakları bu tür dedikoduları her tarafa yayıp halkı ve orduyu Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem halifesine karşı kışkırtmaya çalışıyorlardı. O sırada Medine'de bulunan ashaptan bir heyet Usame bin Zeyd'in radıyallahu anh yanına geliyorlar. O Usame radıyallahu anh ki, Rasûlullah'ın terbiyesiyle yetişmiş, onun ahlakıyla ahlaklanmış, hangi durumlarda İslam'ın lehinde olacak hangi davranışın sergilenmesi gerektiğini çok iyi bilen mümtaz ve sonraki nesiller içinde örnek bir şahsiyettir.

Ashab kendisine: " 'Ey Usame! Rasûlullah seni severdi. Osman da seni sever. Kendisine gidip bu konuları konuşsan?' dediler. Usame: 'Asla! Ben böyle bir kapıyı açan olmayacağım' dedi."

Usame'nin radıyallahu anh bu tavrı Halife'ye aleni nasihat

etmek taraftarı olmadığını göstermektedir. Çünkü biliyordu ki orada toplanan isyancılarında duyabileceği şekilde Osman'ın radıyallahu anh hakkındaki iddiaları dile getirip nasihat etmesi isyancıların daha da ümitlenmesine, fitnenin körüklenmesine ve kötü bir çığır açıcı olarak tarihte yer almasına neden olacaktı.

Sahabenin yaptığı ve öğrettiği budur. Yani emirleri açık bir şekilde hata yapıyor olsalar da bu hataların halkın içinde saptırıcı bir etkisi ortaya çıkmadığı müddetçe emirlere isyan etmek sahabe ahlakından değildir. Böylesi zaruret hallerinde sahabe-i kiram şunu yapardı. Özel görüşmeler yoluyla başbaşa konuşulur, Allah'ın ayetleriyle ve Rasûlullah'ın hadisleri ve uygulamalarıyla ikaz edilip nasihatlerde bulunurlardı. Böylelikle ne şeytana ne de kalpleri fitne kumkuması olan fesatçılara fırsat ve imkan tanınırdı.

Ne zaman ki bazı valiler haramları açıktan işlemeye ve İslam'ın emirlerini tahfif etmeye başladılar sahabe de açık bir şekilde ve ısrarla emr-i bi'l ma'ruf ve nehy-i ani'l münker vazifelerini ifa etmişlerdir.

Misal, Emevi dönemi valilerinden bir tanesi Rasûlullah'ın sünnetini değiştirerek bayram günü hutbeyi namazın önüne alıyor. Orada bulunan bir kişi derhal müdahale ediyor ve Vali'yi bu bidatinden nehyetmeye çalışıyor. Bu olaya şahit olan Ebu Said El-Hudri radıyallahu anh:

"Bu, üzerine düşeni yerine getirmiştir. Ben Rasûlullah'tan dinledim. O: 'Sizden biriniz bir münkeri gördüğünde onu eliyle düzeltsin...' "[1] buyurdu.

---

1. *Müslim*

Yeri gelmişken mühim bir hususa da değinmek gerekir. Birtakım heva ve kuru akıl ehli kimseler sahabenin Emeviler döneminde yapmış oldukları kıyamları ve Emevi emirlerine itaati reddetmelerini zalim bir emirin velev ki büyük fitnelere sebep olsa dahi alaşağı edebileceği yönündeki görüşlerine delil olarak ileri sürmektedirler.

Zira zalim bir emirin çok daha büyük bir fitne olduğunu, sahabenin de böyle yaptığını da iddia ederler.

Siyer ve sahabe hayatı dikkatlice incelendiğinde Ebu Bekir radıyallahu anh dönemi dahil olma üzere halifeler zamanında bazı yanlışlıklar yapıldığı görülebilecektir. Bunlar olsa da sahabenin bu uygulamalara karşı isyan edip itaatten el çektiği ise asla görülemeyecektir. Çünkü onlar da çok iyi biliyorlardı ki halife bu yanlışı kasten ve bilerek yapmıyordu. İnsanları saptırmak gibi bir amaçtan da münezzehtiler. Bundan dolayı sahabe, halifelere gerektiğinde gizli nasihatlerde bulunmuşlardır.

Emevilerden başlayarak temeller bozulmaya başladı. Öyle ki emirler şarap içerek namaza gelmeye, Rasûlullah'ın sünnetini değiştirmeye, hevalarına uyduklarını beyan etmeye başladılar. Sahabenin bulunduğu ortamlarda bunlara ses çıkartılmaması insanın zihnine 'Acaba bu yapılanlar yanlış değil mi?' sorusunu getirebilir. İşte bu sırada sahabe, Müslümanların itikadı ve ahlakı bozulmasın diye açık ve net tavırlarını ortaya koymuşlardır. Emir de olsa ashaba karşı bir şey söyleyemiyorlardı. Zira insanların arasında sahabenin değeri takdir edebilecek durumdaydı.

Netice itibariyle asıl olan, emirlere nasihat ederken bunu gizli bir şekilde yapmaktır. Aksi takdirde küçük de

olsa mevcut bir fitnenin alevlenmesine ya da ortada olmayan bir fitnenin doğmasına neden olunabilir.

Şayet emir bu nasihatleri dinlemez, haram kılınmış amellerde bulunur ya da bunlarda ısrar ederek işin farklı boyutlara taşınmasına sebep olursa da bu durum ancak aleni bir karşı çıkmayla düzeltilecekse o takdirde bu tasarruflara aleni olarak karşı çıkılıp reddedilir.

Şunu hiçbir zaman unutmamak gerekir ki her kim olursa olsun insanın hata yapabileceği gerçeğinin her zaman farkında ve bilincinde olunması gerekir. Her durumda İslam'ın bize emrettiği şekilde hareket etmek zorundayız. İslam, herhangi bir insanın yaptığı hataya dahi olması gerektiği şekilde sulh ve nush üzere müdahale eder.

Sıradan bir Müslümanın hatalarına duyarsız ve kayıtsız kalmayan İslam'ın, ümmetin başında bulunan emirin hata veya günahlarına ilgisiz veya duyarsız kalması mümkün değildir.

Edebi muhafaza ederek, saygıda kusur etmeden, fitneye sebebiyet vermeden, gerektiği zaman kendilerine nasihat edilmesi emirlerin İslam ümmeti üzerindeki haklarından biridir.

Emirin Müslümanlar Üzerindeki Hakları

C. Emire saygı göstermek

Ebu Bekir'den radıyallahu anh rivayet edilen hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

"Sultan, Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir. Kim Sultan'ı küçümserse Allah da onu küçümser. Kim de ona ikram ederse, Allah da ona ikram da bulunur."[1]

Muaz b. Cebel'den radıyallahu anh rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

"Kim şu beş şeyden birini yaparsa Allah'tan bir garantisi olur. Bunlar: Hasta ziyareti, cenazeyi uğurlamak, cihada çıkmak, hürmet ve takdirini belirterek yöneticiyi ziyaret etmek ve evinde oturup insanlara zarar vermekten uzak durmak ya da insanlardan zarar görmemektir."[2]

Yukarıda zikrettiğimiz hadislerde de belirtildiği gibi Müslümanların emirine karşı müeddeb olması, yardım,

1. *Tirmizi, İbni Hibban*
2. *İmam Ahmed*

destek, hizmet, hürmet ve takdirlerini takdim kastıyla onları ziyaret etmesi, bir Müslüman için 'Allah'ın zimmetinde' olmak anlamına gelir. Bu hakikaten büyük bir hadistir.

İslam'daki emirlik müessesesi sadece sözlük anlamıyla sınırlı olan bir makamın adı değildir. İslam'daki emir otoritesinden kasıt; söz, amel ve buyruklarıyla şer'i dairede kaldığı sürece Müslümanların hoşuna gitmeyen, onlara ağır gelebilecek bir şey emretse dahi ona itaat edilendir. Emiri 'Emir' yapan şey itaat mefhumudur. İtaat yoksa emir de olmaz.

Bir kimsenin ya da bir topluluğun nezdinde değeri, saygınlığı, dinlenirliği ve sevgisi olmayan insana doğal olarak itaat de edilmeyecektir. İnsanın gözünde sıradan ve basit görülen bir kimsenin sözlerinin ağırlığı olmaz. Bu ve benzeri sebeplerden ötürü İslam, Müslüman emire en güzel şekilde adab-ı muamelede bulunmayı, ikram edip, hürmet göstermeyi emretmektedir.

İslam'ın, emiri bu şekilde konumlandırıp büyük bir değer vermesinin sebebi emirin şahsiyeti, kavmiyeti veya muayyen bir zatın tazim edilmesi değildir.

Asıl maksat Müslümanların işlerinin Allah'ın razı olacağı mecrada yürütülmesidir. Müslümanların başında Halife veya konumlarına göre emir ya da komutan da olsa fark etmez, onlara hürmet etmek Müslümanların üzerindeki haklarından biridir.

Dikkat çekici bir husus da şudur. Esasen Müslümanların başta büyüklerine ve emirlerine olmak üzere müeddeb ve hürmetkar davranmaları İslam'ın temel ahlaki adap-

larındandır. Fakat bunları görmeyen, dinlemeyen veya okumayan insanların dert edinmediği de bir hakikattir.

Misal, Müslüman bir emirle ilgili herhangi bir konu açıldığında 'Bunlar boş işler' denebiliyor. Ya da 'Emir' bahsi geçtiğinde hemen halifenin varlığının zorunluluğu ileri sürülebiliyor. Oysa bunu söyleyenlerin gözardı ettikleri çok önemli bir husus var. Müslümanların, etrafında toplanarak kendisine itaat ettikleri bir emir olmadan bunun içine gerekli merhaleler kat edilmeden gökten bir Halife'nin inip Müslümanların başına geçmesi gibi naif ve nazenin beklentiler, gerçekleşmesi mümkün olmayan hayallerden başka bir şey değildir.

Üç kişinin yolculuk sırasında kendi aralarından bir emir tayin etmeleriyle emrolunan Müslümanların hayatlarının ömür boyu emirsiz geçmesinin ne demek olduğu ve nelere mâl olduğu günümüzde tüm vahametiyle görülmekte ve yaşanmaktadır. Emekler heba olmakta, Müslümanların kuvveti dağılmakta ve herkes elindeki kırıntılarla sevinç çığlıkları atmaktadır.

Elbette ki bu, bazı insanların kastettiği gibi esasları ve çerçevesi belli olmayan bir vahdet anlayışına davet etmek değildir. Demokratıyla, laikiyle, kafiriyle, kabir tapıcısıyla, oy kullananıyla, tağutun ordusunda askerlik yapanıyla, müşrikleriyle, Müslümanıyla, iyisiyle, kötüsüyle tüm insanları bir araya getirmeye çalışmak değildir. Fakat emirlik müessesesini önemsemenin ve zorunluluğunun Müslümanların gündemine girmesi ve bunu kendilerine dert edinmeleri gerekir.

Bu edep ve ahlakın Müslümanlarda oluşmamasının

iki sebebi vardır. İlk olarak şunu söyleyebiliriz. Günümüzde kaim olan ve çoğunluğu şirk ve bidatten oluşan tasavvuf kültürüne Müslümanların, şirk gerekçesiyle haklı olarak karşı çıkmasıdır. Hakikaten günümüzde tasavvuf, şahısların tabulaştırılıp kutsallaştırıldığı, onlara uluhiyet veya Nubuvvet vasıfların verildiği, tazimden çok ibadet edildiği bir vasıta, karmaşık ve gizemli bir cereyan halini almıştır. Müslümanlar da doğal olarak bu sapkın anlayışın karşısında durmuşlardır.

Saygılı olmak, ahlak alimlerimizin geniş manada anlatmış oldukları çerçevede, söz ve fiillerde muhatabına karşı müeddeb olmaktır. Yoksa ona Allah'ın sıfatlarını veya Nubuvvet özelliklerini vermek değildir. Tasavvuf ehli, şeyhlerine ve büyüklerine böyle aşırı tazimde bulununca Müslümanlar bunları ve yaptıklarını kıyasıya eleştirmişlerdir. Ancak, farkına varılmayan veya çok geç fark edilen bir husus var. Aslında hürmet ve adap, saf ve duru olan vahyin içerisinde mühim bir yer tutar. Ehli tasavvufun yaptığı ise meşru ve övülen bazı ahlaki kavram ve davranışların meşruiyet sınırlarını aşmaktır. Bu ıstılahlara, pratikte şirk, bidat ve hurafe karıştırılmıştır. Güzel kavramların içi çirkin şeylerle doldurulmuştur. Emrolunana ve hak edene hürmet etmenin de dahil olduğu adab-ı muamele İslam'ın emrettiği güzelliklerdendir.

İkinci olarak; Müslümanların kültür emperyalizminin etkisinde kalmalarıdır, diyebiliriz.

Yani Müslümanların özendikleri, izledikleri, model aldıkları, takip ettikleri, okudukları ve dinledikleri kimseler büyük oranda kafirlerdir. Adap ve edep bilmeyen, sınırsız özgürlüğü ve hayasızlığı medeniyet zanneden insanlardır

gece gündüz gözlere, zihinlere ve kalplere hitap edenler. Tüm bunların Müslümanlar üzerinde çok ciddi olumsuz etkileri olmaktadır.

Bir Müslüman çocuğunu düşünün. Babası ne kadar da faziletli ve güzel ahlaklı olursa olsun zamanını televizyon başında geçiren, had bilmezliği edep olarak bilen, hayasızlığı çağdaşlık olarak tanımlayan, başı buyruk ve sözde bağımsız yaşamayı erdem ve özgüven olarak gören, facir ve fasık bir nesli örnek alan, onları dinleyerek ve izleyerek yetişen bir çocuğun İslam'daki ahlak ve adap anlayışını doğru bir şekilde anlayıp yaşaması pek de mümkün değildir.

Burada Selef-i Salihin'in edeb anlayışına değinmekte yarar var.

Ashabın Allah Rasûlü'ne saygısı

İmran b. Husayn radıyallahu anh: "Vallahi ben Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem sağ elimle beyat ettiğimden bu yana aynı elimle zekerime dokunmuş değilim." demiştir.

Ali radıyallahu anh, kızı ile evli olduğundan Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem mezi akıntısı hakkında soru sorması için kendisi gidememiş ve Mikdad'ı radıyallahu anh göndermiştir.

Amr b. As radıyallahu anh şöyle buyuruyor:

"Ona (Allah Rasûlü) duyduğum saygıdan dolayı gözlerimi kaldırarak yüzüne bakamazdım. Biri bana onu anlatmamı isteseydi, yüzüne doya doya bakamadığım için bunu yapamazdım."[1]

1. *Müslim*

Ashabın birbirlerine olan saygısı

Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem ashabı da birbirlerine karşı hürmet gösterir ve adaba riayet ederlerdi. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara şunu öğretmişti:

"Bizim küçüklerimizi sevmeyen, büyüklerimize de ihtiram etmeyen bizden değildir."[1]

Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem bunu öğrenen sahabe küçük, büyük, emir, asker ayırt etmeden birbirlerine karşı saygı göstermekteydiler. Bu halleriyle de müşriklerin kalplerine korku saçıyorlardı. Ne zaman ki Müslümanlar birbirlerine ve emirlerine yönelik hürmet ve adaptan uzaklaşıp aralarındaki sevgiyi yitirdiler, heybetleri söndü ve güçleri dağıldı.

Ömer radıyallahu anh halife olduğu dönemde emiru'l mü-minin makamında ve ashabın seçkinlerinden olmasına rağmen Usame bin Zeyd'i radıyallahu anh her gördüğünde "Es-selamu aleyke ya Emirî" yani "Selam sana ey Emirim (komutanım)" diye selamlardı. Usame'nin bu durumundan dolayı mahcubiyetini görünce de şöyle derdi: "Şüphesiz ki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde sen bizim üzerimizde emir (komutan) idin."

İbni Abbas radıyallahu anh, Zeyd bin Sabit'in radıyallahu anh atının yularından tutuyor. Zeyd buna razı olmuyor. "Ey Rasûlullah'ın amcasın oğlu, bunu bana yapma" derdi. İbni Abbas radıyallahu anh ise: "Hayır, vallahi biz büyüklerimize ve alimlerimize saygı göstermekle emrolunduk" diye karşılık verirdi. Ve onu bu şekilde varacağı yere götürürdü.

---

1. *Ebu Davud*

Ali radıyallahu anh amcası Abbas'ı radıyallahu anh gördüğünde elinden öper ve kendisine nazik bir şekilde: "Ey amcacığım, benden razı ol" derdi.

Bunlar, Rasûlullah'ın ashabının birbirlerine gösterdikleri hürmet ve muhabbettir. Hürmet ve edep mefhumunun amele yansımış hali selef imamlarımızda da en üst seviyededir. Bunu Selef-i Salihin sahabeyi kiram'dan, sahabe Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem, Rasûlullah da sallallahu aleyhi ve sellem Cibril'den aleyhisselam öğrenmiştir.

Onları terbiye eden vahiy idi.

Selefin birbirine olan saygısı

İmam Şafii, İmam Malik'in rahimehumullah talebesidir. Şöyle der: 'Ben Malik'in huzurundayken Muvatta'nın[1] yapraklarını öyle dikkatli bir şekilde çevirirdim ki, hışırtısı Malik'i rahatsız etmesin' İmam Şafii bu edebi İmam Malik'ten öğrenmiştir.

İmam Şafii'nin talebesi Reb'i bin Süleyman der ki: 'Vallahi ben yıllarca Şafii'nin huzurunda iken Şafii'ye bakarken kesinlikle su içmedim.' Yani İmam Şafii'ye olan hürmetinden dolayı onun huzurunda su içmedim, diyor.

Abdullah bin Mübarek, Sufyan bin Uyeyne'nin rahimehumullah yanında iken kendisine bir soru yöneltiliyor. Abdullah bin Mübarek soruya cevap vermiyor. Sufyan bin Uyeyne: 'Ey Abdullah bu insanlar sana soru soruyorlar, onlara cevap ver' dedi. İbni Mübarek de: 'Hayır. Biz büyüklerimizin yanında konuşmaktan menedildik.' diye karşılık verir. Çünkü Abdullah bin Mübarek, Sufyan bin Uyeyne'yi kendisinden üstün görürdü.

---

1. *İmam Malik'in kitabı*

Sufyan bin Uyeyne de Fudayl bin İyad'ı rahimehumullah gördüğünde hemen gider, ellerine yapışır, öper ve onu meclisine götürüp başköşede oturturdu. Bu davranışı, ona olan hürmetinden dolayı idi.

Sufyan-ı Sevr'i, İmam Evzai'yi rahimehumullah gördüğü zaman hemen koşarak atının yularından tutar ve 'Ey gençler! Yol verin ki şeyhimizi geçirelim' derdi.

İmam Ahmed rahimehullah bir gün mescidde duvara sırtını yaslamışken İbrahim bin Tahman'ın adı zikrediliyor. Bunun üzerine İmam Ahmed rahimehullah hemen toparlanıyor ve 'Salihlerin isimlerinin zikredildiği yerde yaslanmak olmaz' diyor.

İmam Müslim rahimehullah, İmam Buhari'yi rahimehullah gördüğünde hemen onun ellerine kapanıp öpüyor ve 'Ey muhaddislerin efendisi, ey üstadların üstadı, ey illetler (İ'lal) iliminin piri bırak da ayaklarını öpeyim' diyordu.

Demek ki bu hürmet, adap ve ahlak anne-babalara, yaşça büyük Müslümanlara, alimlere, komutanlara, emirlere ve Müslümanların birbiriyle ilişkilerinde gösterilmelidir.

Şu hususa dikkat edilmelidir. Emire nasihat etmek babında zikrettiğimiz 'Emire karşı hürmet ve edep' hususu ile tasavvuf anlayışındaki 'şahısların kutsallaştırılması' hususu arasında zerre kadar bir ilinti ve münasebet yoktur. Zira tasavvufi mantık ile duru vahyin teşvik ve emrettiği edep anlayışı arasındaki fark açık ve nettir.

Bir kere tasavvuf mantığına göre şeyh yanlış yapmaz ve yanılmaz. Buna inanmak dahi tek başına sahih tevhid akidesini zedeleyen bir unsurdur. 'Mürid, şeyhin yanında teneşir tahtasında, gassalın elindeki ceset gibi olmalı' anlayışı

hakimdir. Mürid, Şeyhin emrettiği şeyi sormadan ve sorgulamadan derhal yapmalıdır. İslam, beşerin bir başka beşere bu türden mutlak itaat ve teslimiyetini hürmet ve adap diye değil, 'ilah edinmek' olarak isimlendirmektedir. Çünkü mutlak manada yanılmaz olan Allah'tır.

Allah ve Rasûlü, emir hata yaptığı zaman bunu söylemeyi, düzeltmeyi ve nasihat etmeyi de Müslüman üzerine vacip kılmıştır. Bizler hiçbir surette büyüklerimize, alimlerimize ve emirlerimize hürmet etmeye çağırırken onları kutsallaştırmaya, onların sözünü Allah ve Rasûlü'nün sözlerinin önüne geçirmeye ve onların hata yapmayacağını düşünmeye asla davet etmeyiz. Bilakis bunun insanları şirke götüren veya bizzat şirk olan unsurlar olduğunu belirtiriz.

Bizim anlatmak istediğimiz ise rahmani olan, Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem sünnetine uygun olup önderlerimizin göstermiş oldukları hürmet ve adaptır.

Bir şeyi tenkit ederken tam olarak neyin tenkit edildiğinin bilincinde olarak tenkid edilmelidir. Zikredilen kavram İslam'a ait bir ıstılah ise bu durum İslam'dan bir kavramı reddetmek olur. Bunun yerine o kavramı asli olan haliyle alır içi boşaltılmış ve iyi niyetli olmayan gayeler için kullanıma sokulanları da asli haline dönüştürmeye çalışırız.

Asıl mesele olan emirlere yönelik hürmet ve adapta kişilerin kutsallaştırılmasına asla yer yoktur. Yeryüzünde 'Allah'ın gölgesi' olan, İslam'ın en yüksek düzeyde temsilcisi, şeriatın hükümlerini icra eden emirlerimize ve önderlerimize hürmet göstermek İslam'a hürmet göstermektir.

İster herhangi bir çalışma alanında olsun, yolculukta, cemaatte veya hilafet sisteminde olsun başımıza emir olarak tayin ettiğimiz (ya da tayin edilen) şahsiyetlere gereği gibi hürmet edip şer'i adaba göre muamele etmeliyiz.

Hudeybiye gününde Mekkeli müşrikler Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem anlaşma yapması için elçiler gönderiyorlardı. Elçilerden birisi Rasûlullah'ın yanından döndükten sonra Mekke'de onu karşılayan müşriklere:

"Bilirsiniz ki ben birçok devlet başkanını ziyaret ettim Rum Kayseri, Fars Kisrası, Habeş Necaşi'sinin huzurunda elçi olarak bulundum. Yemin ederim ki, Müslümanların Muhammed'e sallallahu aleyhi ve sellem gösterdikleri hürmet, sevgi ve bağlılığı bunların hiçbirinin sarayında görmedim... Sözlerini dikkatle dinliyorlar. Bir şey sorunca, hafif sesle cevap veriyorlar. İsteklerini derhal yerine getiriyorlar. Saygılarından yüzüne dikkatle bakamıyorlar. Abdestinden artan suyu bile -teberrük için- aralarında paylaşıyorlar... Madem ki, bize barış teklif ediyor, kabul edelim."[1]

Sahabenin Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem gösterdiği hürmet ve edepten dolayı kalbine Müslümanların korkusu dolan bir müşrik. Bu müşrik hissettiği korku nedeniyle kavmini uyarmayı da ihmal etmiyor: 'Dikkat edin! Emirine bu derecede hürmet edip seven bir kavmin (Müslümanların) emirlerini terk etmeleri kesinlikle düşünülemez.'

Demek ki bizler de birbirimizi Sahabe-i Kiram'ın ve Selef-i Salihin'in sevip saydığı gibi sever ve hürmet edersek, haklarımıza ve hukukumuza hassasiyetle riayet edersek, sırf bu samimi davranışlarımız dahi İslam düşmanlarının ümitlerini söndürecek ve dizlerinin bağlarını çözdürüp kalplerine korku salacaktır.

1. *Buhari, Ebu Davud*

Müslümanlar kendi aralarındaki her türlü münasebette; konuşmada, davranışta, ailevi, ticari ve sosyal ilişkilerde birbirlerine değer verip hürmet göstererek şer'i adaba riayet etmezlerse başkalarının da onlara saygı göstermesi mümkün değildir. Devrin müşriklerinin sahabeye gösterdikleri, göstermek zorunda kaldıkları saygı ve kapıldıkları kaygıyı ve korkuyu günümüz Müslümanlarının yirmi birinci yüzyıl müşriklerinden beklemesi anlaşılır olsa da pek gerçekçi değildir.

Notlar

Notlar

Notlar

Notlar

Notlar

MÜSLÜMANLARIN EMİRLERİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

Emire olan ihtiyaç/zorunluluk ve ümmet
hayatındaki önemi sadece belli bir alana
sıkıştırılamaz.
Bu, esasen hayatımızın hemen hemen
bütün alanlarını içine alan mühim
bir meseledir.
Cihad için kaçınılmaz bir gerekliliktir.
Ümmet şuurun daima canlı tutulması için
kaçınılmaz bir zorunluluktur.
Şer'an meşru, güçlü ve dirayetli bir emirin
olmaması durumunda tıpkı günümüz
Müslümanlarının yaşadığı sıkıntılara benzer
problemlerin de sonu gelmeyecektir.

ISBN 978-605-63824-8-2
9 786056 382482